

UNIVERZITA KARLOVA
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra občanské výchovy a filosofie

Pojistné produkty a jejich využití
v běžném životě

Bakalářská práce

Praha 2014

Autor:

Zuzana Marková

Vedoucí práce:

PhDr. Milena Tichá, CSc.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Pojistné produkty a jejich využití v běžném životě“ zpracovala samostatně. Veškerou použitou literaturu a další podkladové materiály uvádím v seznamu použité literatury.

V Praze dne

Zuzana Marková

Poděkování:

Ráda bych touto cestou poděkovala své vedoucí práce paní PhDr. Mileně Tiché, CSc. za rady a podporu při zpracovávání této práce. Mgr. Světlaně Dohnalové za korekturu, všem respondentům za vyplnění dotazníků a kamarádce Elišce Koutné za podporu při dokončování práce.

Abstrakt

Název práce: Pojistné produkty a jejich využití v běžném životě

Autor: Zuzana Marková

Vedoucí práce: PhDr. Milena Tichá, CSc.

Klíčová slova: pojištění, důchodové pojištění, penzijní společnost

Anotace

Bakalářská práce charakterizuje pojistné produkty se zaměřením na důchodové pojištění. První část práce se zabývá pojmem pojištění a popisem jeho jednotlivých druhů. V dalších částech se již zaměřuje jen na důchodové pojištění fungující v České republice. Předkládá informace o postupném zavádění tohoto druhu pojištění až po současnost. Především se práce zaměřuje na analýzu druhého a třetího pilíře důchodového systému, které detailně popisuje, doplňuje o aktuální poznatky a analyzuje možnosti jejich budoucího vývoje. Závěr práce shrnuje a hodnotí nejdůležitější poznatky a data získaná z průzkumu míry využívání těchto pojistných produktů.

Abstract

Title: Insurance products and their use in everyday life

Author: Zuzana Marková

Supervisor: PhDr. Milena Tichá, CSc.

Key words: insurance, pension insurance, pension company

Annotation:

The thesis describes insurance products focusing on the pension insurance. The first part deals with the term insurance and describes its various types. The other parts concentrate specifically on the pension insurance of Czech Republic. The thesis presents information about these products from the time of their implementation until present with main focus on the second and third pension pillars. It gives a thorough description of these two pillars supported with up-to-date information and the analysis of their possible future developments. The end of the thesis summarizes and evaluates the most important facts and data acquired from the survey on the use of these insurance products.

Obsah

Úvod	5
1. Pojištění obecně	7
1.1 Pojištění sociálního charakteru	8
2. historie Důchodového pojištění na území ČR do roku 2012	9
2.1 Rakousko-Uhersko	9
2.2 První republika	10
2.3 Éra komunismu po 2. světové válce	10
2.4 Po sametové revoluci	11
2.5 Rok 1999	12
3. Důchodový systém v ČR před reformou	13
3.1 I. pilíř – průběžný systém	14
3.2 Třetí pilíř – penzijní připojištění	15
3.2.1 Zvýhodnění od státu	16
3.2.2 Nároky vyplývající z penzijního spoření	17
3.2.3 Využití penzijního připojištění	18
4. Důchodový systém v ČR po reformě	20
4.1 Třetí pilíř – doplňkové penzijní spoření	20
4.1.1 Přestupování	21
4.1.2 Změny státního příspěvku	21
4.1.3 Investiční strategie	22
4.1.4 Garance zisku	22
4.1.5 Výplaty naspořených financí	23
4.1.6 Praxe	25
4.1.7 Budoucnost třetího pilíře	28
4.2 Druhý pilíř – důchodové spoření	29
4.2.1 Investiční strategie	30
4.2.2 Osoby samostatně výdělečně činné	32
4.2.3 Výplaty naspořených financí	33
4.2.4 Vstoupit či nevstoupit	34
4.2.5 Aktuální situace okolo druhého pilíře v ČR	37
5. Nezávislý průzkum	41
Závěr	44
Dodatek	46
Seznam použité literatury	47
Příloha č. 1 – Dotazník využívanosti produktů penzijního pojištění	52

Úvod

Důchodová reforma, která k 1. lednu 2013 v České republice uzákonila do důchodového pojištění nové produkty na podporu finančního zajištění na stáří, rozpoutala boj mezi politickými stranami. Pravicová vláda ODS, která důchodovou reformu jak připravila, tak uvedla v platnost, tvrdě narazila na odpor ze strany levicových stran v čele s ČSSD. Strany vládě vytýkaly především to, že byla reforma připravena bez zapojení dostatečného množství odborníků a příslušníků celého politického spektra, kteří by vedli debatu, na jejímž konci by konsenzem vzešel návrh reformy, který by byl přijatelný pro všechny. Nemusela by tudíž nastat situace, kdy některá ze stran bojkotuje nový systém ještě před jeho zavedením. Právě odmítnutí a s ním spojená negativní kampaň ze strany levice způsobily nezájem veřejnosti o nové produkty.

Obecný nezájem ze strany veřejnosti o zajištění finančních jistot na stáří, a tím způsobená neznalost důchodového systému byly důvody, které vedly k napsání této práce. Cílem práce je tedy propojit teoretická fakta s praktickým a skutečným využitím a fungováním důchodového pojištění, společně s představením jeho současných problémů a možných návrhů jejich budoucího řešení. Tímto přístupem práce zaplňuje prázdné místo v dostupné odborné literatuře.

Dostupná literatura pojednávající o tématu důchodového pojištění je z velké části zastaralá, nereflektující novou důchodovou reformu. Na trhu jsou dále k dispozici publikace napsané těsně před uzákoněním této reformy, které popisují nové skutečnosti, nejsou již však schopny ukázat, jak tyto skutečnosti fungují v praxi. V neposlední řadě existují odborné publikace, které řeší již konkrétní úskalí nových produktů a nevěnují se tedy vysvětlení důchodového pojištění jako celku.

Práce je rozdělena na několik částí, které popisují problematiku důchodového pojištění v České republice. První část představuje oblast pojistných produktů, z níž přechází k podrobnějšímu popisu právě důchodového pojištění, a to od jeho počátků až po současnost. Další část práce rozebírá fungující pilíře s podrobným náhledem do pilíře druhého a třetího. Poslední část práce představuje výsledky provedeného průzkumu o využitelnosti zmiňovaných pojistných produktů na stáří.

Práce by mohla posloužit jako všestranný odborný a edukativní materiál pro širší veřejnost a pomoci tak při finančním vzdělávání občanů České republiky nutném ke zvýšení zodpovědnosti jednotlivců ve vztahu k jejich finanční situaci. V tomto případě by se jednalo o finanční situaci ve stáří, která je velkou částí obyvatelstva přehlížena, a to především z důvodu, že pro ně není v jejich současné životní fázi aktuální.

1. POJIŠTĚNÍ OBECNĚ

Pojištění je finanční produkt sloužící jako nástroj eliminace negativních důsledků nečekaných událostí. Předmětem tohoto produktu je za poplatek zajišťovat pojistnou ochranu. Nedokáže ovlivnit výskyt negativních událostí a vznik škod, jeho funkce je pouze nápravná. Pomocí finančních prostředků nahrazuje dopady vzniklé při realizaci čistých rizik. Kompenzuje škody, které jsou peněžně ocenitelné, a to jak konkrétní, tak abstraktní. U konkrétních škod (škody na majetku) lze stanovit výši peněžní kompenzace, která se vyčísluje ex post. U abstraktní újmy (bolest po úrazu) se výše krytí sjednává dopředu, jelikož je její chápání silně subjektivní. Financování pojistných událostí je založeno na tzv. kolektivních rezervách neboli financích všech subjektů rizikového kolektivu. Jelikož škoda většinou převyšuje výši pojistného, je zapotřebí mít k dispozici úhrn všech prostředků pro její pokrytí. Ze skutečnosti, že je krytí vyšší než stanovená výše pojistného, profitují subjekty, které takovouto kompenzací čerpají. Takto se ale může stát jen díky těm členům rizikového kolektivu, u kterých nikdy k realizaci rizik, tudíž k čerpání kompenzace, nedošlo. Pojištění je obvykle sjednáváno na delší časové období, má tedy dlouhodobý charakter. Je to služba, za kterou se platí předem, a tím se vytvářejí volné finanční prostředky, které slouží k budoucí výplatě kompenzací pro pokrytí vzniklých škod.¹

Na pojistném trhu najdeme velké množství pojistných produktů, které se řadí do kategorií podle svých specifických podob. Z právního hlediska se dělí na pojištění dobrovolné a povinné.

- (a) **Pojištění dobrovolné** se sjednává na žádost zájemce o pojištění. Je tedy závislé na rozhodnutí pojistníka, jestli má o daný produkt zájem. V případě zájmu se pak uzavírá smlouva mezi zájemcem o pojištění a vybranou pojišťovací institucí. Mezi dobrovolné pojištění patří většina komerčně nabízených pojistných produktů (pojištění majetku, životní pojištění, cestovní pojištění, atd.).
- (b) **Pojištění povinné** je takové, které si občan sjednat musí. Tato povinnost vzniká státním příslušenstvím či dlouhodobým pobytem

¹ DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 3. vyd. - přeprac. Praha: Ekopress. 2009. 224 s. Osobní a rodinné finance. ISBN 978-80-86929-51-4, str. 15-16

v dané zemi či např. vlastnictvím a provozováním určité věci (osobního vozu). Tento druh pojištění se dále dělí na:

- (i) Povinně smluvní – povinnost je určena právním předpisem. V České republice je to například pojištění proti úpadku cestovní kanceláře nebo pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla. U druhého zmíněného pojištění má provozovatel vozidla sjednání pojistné smlouvy nařízeno právním předpisem, přičemž u jaké pojišťovací instituce si produkt vybere, zůstává na něm.
- (ii) Zákonné - povinnost vyplývá ze zákona. U těchto druhů pojištění se nesjednává pojistná smlouva mezi pojistitelem a pojistníkem. Zákon udává povinnost platit vymezenou částku, vymezené pojišťovací instituci, ve vymezený čas. U zákonného pojištění nevyplývá, že se výše pojistného určuje podle výše rizika, pojistné je zde dáno pevně. Mezi zákonná pojištění České republiky spadá pojištění odpovědnosti zaměstnavatele, zdravotní a sociální pojištění, kterým se bude tato práce dále zabývat.²

1.1 Pojištění sociálního charakteru

Sociální pojištění je zaměřené na krytí rizik sociálního charakteru – nemoc, stáří, invalidita. Jelikož jde o pojištění ze zákona povinné, pro jeho uzavření není potřeba smlouvy, ale vzniká přímo ze zákona v důsledku skutečností stanovených právním předpisem. Jako povinná jsou tato pojištění stanovena proto, že se počítá s podceňováním sociálních rizik některými jednotlivci, což by mohlo v budoucnosti vést k rozsáhlým problémům. Typickým rysem sociálního pojištění je, že se výše pojistného neurčuje podle velikosti rizika, ale odvíjí se od výše příjmu konkrétní osoby, a to procentem z hrubé mzdy, které je určeno státem. Jako většina pojištění i toto funguje na principu solidarity, to znamená, že se finanční rezerva tvoří

² DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 3. vyd. - přeprac. Praha: Ekopress. 2009. 224 s. Osobní a rodinné finance. ISBN 978-80-86929-51-4, str. 38-40

z příspěvků všech pojištěnců, ale vypláceny jsou jen těm osobám postiženým daným sociálním rizikem. V České republice jsou takovátो pojištění tři:

- (a) **Zdravotní pojištění**, které kryje náklady na potřebnou zdravotní péči.
- (b) **Pojištění odpovědnosti zaměstnavatele**, které pokrývá škody při pracovním úrazu či nemoci z povolání zaměstnancům, za které je odpovědný zaměstnavatel.
- (c) **Sociální pojištění**, které kryje rizika dlouhodobé pracovní neschopnosti (sociální důchodové pojištění), krátkodobé pracovní neschopnosti (sociální nemocenské pojištění) a nezaměstnanosti (pojištění nezaměstnanosti). V České republice je sociální pojištění financováno ze státního rozpočtu. Stanovené procento z hrubé mzdy každého zaměstnance, příspěvek zaměstnavatele a osob samostatně výdělečně činných jsou převáděny přímo státu a ten poté vyplácí dávky, které jsou vypočítávány z výše příjmu konkrétní osoby. Těmito dávkami jsou – důchody (důchodové pojištění, které bude dále podrobně rozebráno), dávky krátkodobě nahrazující příjem (nemocenské pojištění) a dávky v nezaměstnanosti.³

2. HISTORIE DŮCHODOVÉHO POJIŠTĚNÍ NA ÚZEMÍ ČR DO ROKU 2012

2.1 Rakousko-Uhersko

První formou důchodového pojištění v Českých zemích byla uzákoněna až v roce 1908, kdy byl v Rakousko-Uhersku přijat zákon o starobním a invalidním pojištění, který se však v té době týkal pouze zaměstnanců soukromého sektoru. Do té doby bylo zabezpečení osob v důchodovém věku zajišťováno především církvemi či ve většině případů rodinou. Až tedy na začátku 20. století přejímá tuto zodpovědnost stát, a tak tomu zůstane až dodnes. První typ důchodového pojištění vznikl na základě Bismarcova modelu sociálního

³ HRADEC, Milan, ZÁRYBNICKÁ, Jana, KŘIVOHLÁVEK, Václav. *Pojištění a pojišťovnictví*. Praha: Vysoká škola finanční a správní. 2009. 216 s. ISBN 978-80-86754-48-0, str. 35-37

zajištění z 80. let 19. století, který byl v této době využíván Německem, se kterým mělo Rakousko-Uhersko blízké styky. Tento systém byl obecně využíván ve střední Evropě a vyznačoval se tím, že se vztahoval pouze na jedince, kteří pracovali, a dávky měly posléze zabezpečit životní standard přibližující se co nejvíce tomu před nástupem do důchodu. Bohužel se systému nepodařilo tuto jistotu srovnatelného životního standardu naplnit. Tento fakt v kombinaci s naprostou absencí solidarity, kdy nepracujícím lidem bez majetku žádné důchody vypláceny nebyly, znamenal v pozdějších letech nutnou modifikaci, kterou podstoupily všechny země využívající Bismarcův sociální systém. V roce 1942 byl pak zaveden jiný systém, Beveridgeův, který již solidárně myslel i na nezaměstnanou část populace, kterým poskytoval alespoň minimální výši důchodu. Tento systém se uchytil především v severských státech Evropy, např. ve Velké Británii.⁴

2.2 První republika

Po vzniku Československé republiky bylo v roce 1924 uzákoněno povinné penzijní pojištění pro všechny dělníky společně s nemocenským pojištěním pro státní zaměstnance. Toto důchodové pojištění mělo stále jen doplňkový charakter a vztahovalo se jen na část obyvatelstva. Jeho následný vývoj byl zpomalen krizí 30. let a následnou druhou světovou válkou, kdy byly sociální fondy zabavovány a znehodnocovány v důsledku válečného hospodářství.

2.3 Éra komunismu po 2. světové válce

Ještě před obnovením republiky po konci 2. světové války se československá vláda začala intenzivně zabývat sociálním systémem, který ukotvila ve svém Košickém programu. Po nástupu komunistů k moci se v roce 1948 uzákonil nový sociální systém založený na solidárním Beveridgeově modelu. Toto pojištění se již vztahovalo na všechny skupiny obyvatel a krylo všechna sociální rizika vyjma nezaměstnanosti. Celý sociální systém byl spravován jednou centrální správou, a to až do roku 1951, kdy byl rozdělen na státní správu důchodového zabezpečení a státní zdravotnictví. V roce 1952 byl zrušen zaměstnanecký příspěvek na sociální zabezpečení a příspěvková povinnost se tak přenesla pouze na zaměstnavatele, zanedlouho však tato povinnost splynula s podnikovými odvody státu. Sociální

⁴ FEHIMOVIČ, Nadja. *Důchodové systémy v Evropě* [online]. Finance.cz. 2. listopadu 2004 [cit. 2014-05-20]. Dostupné z: <<http://www.finance.cz/zpravy/finance/42149-ducnodove-systemy-v-evrope/>>

zabezpečení se tak reformou z roku 1956 zcela zestátnilo. Důchody byly v té době vypláceny mužům po 60 letech věku a ženám po 55 letech po odpracování minimálně 20 let. Výše důchodů se přímo odvíjela od výše mzdy a počtu odpracovaných let. Zavedena byla také kategorie tzv. „osobních důchodů“, které byly vypláceny osobám, které se nějak zasloužily v oborech hospodářství, vědy, kultury, národní obrany a v dalších oblastech veřejné činnosti či ve prospěch komunistické strany. Sociální podpora byla tedy zneužívána při prosazování stranických záměrů při naplňování ekonomických a politických cílů. Netrvalo ani deset let, kdy se změny sociálního systému začaly negativně projevovat na státním rozpočtu. Např. náklady na vyplácení důchodů v té době stouply ze 7,5 na 14,7 miliard. Počet osob pobírajících důchod stoupl na 2 miliony, což bylo 37% ze všech pracujících. Proto se v roce 1964 přistoupilo k reformě, která měla tyto vysoké náklady snížit, stalo se tomu na úkor komunistických idejí a proklamované nedotknutelnosti sociálních výhod. Mezi změny, které nejvíce zasáhly širokou veřejnost, patřilo zdanění důchodů a zákaz kumulace důchodu s pracovním příjmem. Trvalo dalších deset let, do roku 1975, než se vláda rozhodla napravit tyto prohřešky. V duchu komunistické ideologie bylo zrušeno zdanění důchodů a povolena kumulace důchodu s příjmy ze zaměstnání, zvedla se také výše vyplácených důchodů. I přesto se režimu nepodařilo zajistit rovnoměrné stoupaní důchodů se stoupaním životních nákladů. To měla za úkol změnit třítapová reforma z roku 1986. Při první etapě byly znovu zvýšeny penze. Při druhé byl upraven zásluhový princip změnou systém započítávání doby zaměstnání a vyměřovacího základu. Třetí etapa – zavedení adaptace důchodů na růst mezd se nakonec neuskutečnila.

2.4 Po sametové revoluci

Ještě několik let před sametovou revolucí a následným jmenováním vlády národního porozumění v prosinci 1989 se dobrovolníci z řad intelektuálů začali zabývat přípravou nového sociálního systému. Po jmenování vlády se začalo s nezbytnou analýzou předchozích systému, jejich vad a opomíjených oblastí a nezapomnělo se ani na rozbor zahraničních zkušeností s již zaběhlými systémy. Tyto kroky vedly k vytvoření scénáře sociální reformy, který byl předložen parlamentu ke schválení v roce 1990. Hlavními principy nového důchodového

systemu měly být zásada sociální garance, sociální solidarity a možnosti podílení se občanů na jejich vlastním zabezpečení, což by vedlo k zakládání nových nestátních subjektů nabízejících komerční produkty pro spoření na stáří. Další velkou změnou mělo být oddělení sociálního pojištění od státního rozpočtu a vyplácení důchodů mělo začít fungovat na průběžném principu, kdy jsou vybrané příspěvky na sociální pojištění od zaměstnanců, zaměstnavatelů, OSVČ a státu ihned rozdělovány mezi osoby pobírající důchod (systém PAYG, pay-as-you-go), ale počítalo se i s postupným vytvářením rezerv pro krytí nečekaných ekonomických zvrátů. Systém měl být založený na následujících třech pilířích:

- (a) Státem garantované sociální pojištění, povinné pro všechny občany.
- (b) Kolektivní nebo individuální připojištění nad povinný základ u komerční instituce.
- (c) Dobrovolné soukromé investice a úspory občana.

Tento návrh však nikdy neprošel sněmovnou a nebyl uzákoněn. V následujících letech se stále na návrhu pracovalo, byl několikrát obměňován. Po pádu federace se návrh úplně vytratil ze zájmu politiků a dále se pokračovalo v používání starého systému pouze s částečnými úpravami. V roce 1994 pak uzákonila Klausova vláda produkt dobrovolného penzijního pojištění se státním příspěvkem. S tím byly ale ze začátku spojeny velké problémy, např. vznik nadměrného množství fondů či nešvar krátkodobého spoření. Stát si uvědomoval i potřebu zajištění garance vkladů do penzijních fondů pomocí např. garančního fondu. I přes velkou snahu ze strany státu se stále nedařilo najít fungující důchodový systém a proto se stát dále snažil uzákonit změny, které by napomohly např. adaptovat výši důchodů na stoupající životní náklady a zpřísnit podmínky pro nástup do předčasného důchodu.

2.5 Rok 1999

Novela z roku 1999 přinesla několik zásadních změn produktu důchodového připojištění uzákoněného v roce 1994. I přes zpřísnění podmínek pro vyplácení starobní penze při zvednutí hranice pro výběr z 50 na 60 let, novela platná od 1.1.2000, přinesla několik pozitivních změn. Jendou z nich bylo zavedení daňové

úlevy při spoření nad 6,000 Kč ročně a plátce si tak mohl odečíst až 12,000 Kč z daňového základu. Další změna se týkala výše státního příspěvku. V rámci motivace lidí k navýšení měsíčních příspěvků se státní příspěvek u vyšších příspěvků zvedli o 30 korun (viz tabulka níže).

Měsíční příspěvek klienta	Státní příspěvek 1994 - 1999	Státní příspěvek 2000 - 2012	Nárůst
100,- Kč	40,- Kč	50,- Kč	10,- Kč
200,- Kč	72,- Kč	90,- Kč	18,- Kč
300,- Kč	96,- Kč	120,- Kč	24,- Kč
400,- Kč	112,- Kč	140,- Kč	28,- Kč
500-1000,- Kč	120,- Kč	150,- Kč	30,- Kč

Tabulka č. 1 – Změny výše státního příspěvku 1994-2012⁵

Zvýšení příspěvků u starých smluv však nebylo automatické a klient si o něj musel požádat. Podpisem dodatku ke smlouvě poté přestoupil do produktu s aktuálními nejvyššími příspěvky, zvýšil si tak ale také možnost výběru naspořených prostředků z 50 na 60 let, jež bylo podmínkou pro přestup. Pokud chtěl klient zachovat možnost čerpání již v 50 letech, a přesto dosáhnout na nejvyšší příspěvek, musel požádat daný fond o zmrazení stávajícího produktu a založit si produkt nový.⁶

3. DŮCHODOVÝ SYSTÉM V ČR PŘED REFORMOU

Do konce roku 2012 fungoval v České republice důchodový systém založený na dvou hlavních pilířích. První povinný pilíř a třetí pilíř dobrovolný. Nad tyto dva pilíře si potom lidé mohli dle svého vlastního uvážení spořit na důchod jinými cestami, jako např. pomocí životního pojištění či pomocí různých komerčně nabízených spořicíh produktů. Tyto však již nebyly nijak podporovány státem,

⁵ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Státní příspěvek a jeho změna* [online]. [cit. 2014-05-25]. Dostupné z: <<http://duchodovareforma.mpsv.cz/cs/80>>

⁶ HOVORKA, Jiří. *Změňte starou smlouvu penzijního připojištění na novou a udělejte z 30 korun tisíce* [online]. Měšec.cz. 6. května 2011 [cit. 2014-05-20]. Dostupné z: <<http://www.mesec.cz/clanky/zmente-starou-smlouvu-penzijnihopripojisteninonovou/>>

nebo jen nepatrně (např. úlevami na daních u životního pojištění), a tudíž nebyly pro jednotlivce tolik výnosné jako pilíř třetí.

3.1 I. pilíř – průběžný systém

První pilíř důchodového systému České republiky je založen na principu solidarity, kdy ekonomicky aktivní část obyvatel přispívá procentem ze své hrubé mzdy (pojistné) na důchodové dávky vyplácené osobám ve starobním důchodu. Až tito obyvatelé, kteří v dnešní době přispívají, dosáhnou důchodového věku, bude zase na jejich důchody přispívat další generace pracujících. Tento pilíř je pro všechny povinný a nárok na starobní dávky má každý občan České republiky, který splnil povinnou délku pojištění a současně splňuje povinný věk pro odchod do důchodu.⁷ Výše dávek je stanovena podle kritérií stejných pro všechny obyvatele. Žádná skupina obyvatel tudíž není zvýhodňovaná, jak tomu bylo za komunistického režimu, kdy měly určité pracovní skupiny, např. horníci či osoby, které veřejně propagovaly komunistický režim a přispívaly tak k jeho rozvoji nárok na vyšší důchod.⁸ Jak již bylo zmíněno, finanční prostředky na zajištění důchodových dávek jsou v prvním pilíři získávány státem určeným procentem z hrubé mzdy každého občana, které v dnešní době činí 28% a 25% pro účastníky druhého pilíře penzijního systému zavedenému k 1.1.2013. Prostředky jsou po vybrání ihned distribuovány mezi důchodce, což znamená, že se nevytváří žádný kapitál, se kterým by bylo možno dále nakládat a zhodnocovat ho. Na druhé straně tím ale také nehrozí jeho znehodnocení, např. inflací či nevhodně zvolenou investicí. Tento průběžný systém rozdělování se nazývá PAYG (pay-as-you-go).

I když tento pilíř funguje již několik desetiletí, do budoucna je neudržitelný a to zejména kvůli stárnutí populace a klesající či stagnující porodnosti. Podle statistik Evropské unie v dnešní době vydělávají na jednoho důchodce čtyři ekonomicky aktivní obyvatelé. Do roku 2060 se však očekává, že se tento poměr sníží ze 1:4 na 1:2.⁹ Vzrůstající průměrný věk dožití v České republice způsobený především pokrokem ve zdravotnictví a vyšší životní úrovní lze doložit na následující tabulce.

⁷ Starobní důchod [online]. Měšec.cz. [cit. 2014-05-28]. Dostupné z: <<http://www.mesec.cz/mzdy-a-duchod/duchody/pruvodce/starobni-duchod/>>

⁸ RYS, Vladimír. *Česká sociální reforma: (sociologická studie)*. Praha: Karolinum. 2003. 170 s. ISBN 80-246-0588-0, str. 18

⁹ EVROPSKÁ KOMISE. *Stárnoucí Evropa? Skutečnost, na kterou je třeba se připravit* [online]. 15. května 2012 [cit. 2014-05-28]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/news/economy/120515_cs.htm>

Průměrný věk dožití občana ČR ve vybraných letech mezi lety 1993 -2012		
Rok	Muž (v letech)	Žena (v letech)
1993	69,2	76,4
1995	70,0	76,9
2000	71,7	78,4
2005	72,9	79,1
2010	74,4	80,6
2012	75,0	80,9

Tabulka č. 2 – Průměrný věk dožití 1993-2012¹⁰

Prodlužující se průměrná délka života spolu s klesající či stagnující porodností bude mít v budoucnosti velký dopad na výši důchodů a to z důvodu, že stát již nebude dostávat dostatečnou výši příspěvků, kterou by dále vyplácel na důchodech. Můžeme se tedy dočkat stálého zvyšování věkové hranice odchodu do důchodu či snížení nebo úplné zrušení valorizací důchodů. Předpokládá se, že stát již v budoucnu nebude schopen zajistit seniorům přiměřenou životní úroveň rovnající se té před nástupem do důchodu. Pro předcházení takovýchto prognóz, je pro stát důležité ještě více zapojit obyvatele do spoření na důchod. A to nejlépe pomocí dobrovolných produktů finančně podporovaných státem. Pro tento účel byl již v roce 1994 založen třetí pilíř důchodového systému, tzv. penzijní připojištění se státním příspěvkem, který s menšími změnami fungoval až do konce roku 2012, kdy byl tento produkt zmrazen a nahrazen novým.

3.2 Třetí pilíř – penzijní připojištění

Penzijní připojištění je komerční produkt podporovaný státem sloužící ke spoření finančních prostředků na stáří. Účastník si každý měsíc přispívá stanovenou částku, ke které mu stát poskytuje příspěvek a dále je zde možnost pobírat ještě příspěvek od zaměstnavatele. Někteří zaměstnavatelé zahrnují tuto možnost do svých firemních zaměstnaneckých bonusů. Jedná se o produkt dobrovolný, do kterého může vstoupit každá fyzická osoba starší 18 let podepsáním smlouvy s penzijním fondem. Ze třetího pilíře může účastník kdykoliv vystoupit odstoupením ze smlouvy, přichází tím však o veškeré příspěvky od státu a obdrží pouze příspěvky, které do fondu sám vložil, dohromady se zisky investování. U tohoto produktu bylo

¹⁰ VEŘEJNÁ DATABÁZE ČSÚ. *Obyvatelstvo - vybrané ukazatele* [online]. [cit. 2014-05-28]. Dostupné z: <<http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?voa=tabulka&cislotab=1-1b&vo=null>>

v minulosti možné přecházet mezi penzijními fondy, ale to pouze do 28.2.2012, kdy byla tato možnost zrušena. Do tohoto produktu bylo možné vstoupit do 30.11.2012. Po uplynutí tohoto data bylo penzijní spoření zmrazeno a nahrazeno novým produktem, tzv. doplňkovým penzijním spořením. To že byl produkt zamrazen znamená, že účastníci, kteří již produkt využívají, v něm mohou pokračovat, ale noví již nemohou přistoupit.

3.2.1 Zvýhodnění od státu

Jelikož se jedná o produkt, který je součástí státní důchodové politiky, je státem podporován, a to slevou na dani a státním příspěvkem. Za každý kalendářní měsíc náleží každému účastníkovi penzijního připojištění, který zaplatil včas, jeden státní příspěvek. Na příspěvek placený zcela nebo zčásti zaměstnavatelem se státní příspěvek neposkytuje. Výše státního příspěvku je stanovena podle toho, jaká je výše měsíčního účastnického příspěvku. Před změnou výše státních příspěvků účinnou k 1.1.2013 byl minimální vklad pro dosažení na příspěvek 100 Kč. Výše měsíčních vkladů si klient může v průběhu spoření libovolně měnit. Následující tabulka znázorňuje výši příspěvků a možnost daňových úlev po roce 1999, kdy byly příspěvky navýšeny, až do reformy v roce 2013.

Výše měsíčního příspěvků klienta v Kč	Výše měsíčního státního příspěvku	Výše daňového odpočtu (roční částka)
100	50 Kč + 40% z částky nad 100	0
200	90 Kč + 30% z částky na 200	0
300	120 Kč + 20% z částky na 300	0
400	140 Kč + 10% z částky nad 400	0
500	150 Kč	0
600	150 Kč	1 200 Kč
700	150 Kč	2 400 Kč
800	150 Kč	3 600 Kč
900	150 Kč	4 800 Kč
1000	150 Kč	6 000 Kč
1500-2000	150 Kč	12 000 Kč

Tabulka č. 3 – Výše příspěvku a možnost odpočtu z daní 1999 - 2012¹¹

¹¹ RUBEŠ, Lukáš. *Doplňkové penzijní spoření a důchodové spoření: pro finanční poradce, zaměstnavatele a budoucí důchodce*. Úvaly: Systemia, 2013. 137 s. ISBN 978-802-6038-92, str. 90

3.2.2 Nároky vyplývající z penzijního spoření

Každý účastník má nárok na výplatu dávek od penzijního fondu. Mezi tyto dávky patří penze, jednorázové vyrovnání či odbytné. Tyto dávky jsou vypláceny na základě žádosti klienta, a to buď všechny najednou či v pravidelných intervalech a způsobem stanoveným penzijním plánem daného fondu.

(a) **Penze**

Penzí se rozumí peněžní částka, která je vyplácena v pravidelných intervalech. Existují čtyři druhy:

(i) Starobní penze, u které je podmínkou dosažení určitého věku stanoveného penzijním plánem. U smluv uzavřených do 1.4.2000 je věková hranice stanovena na 50 let a u smluv uzavřených po tomto datu je hranice posunuta na 60 let. Je tedy patrné, že výplata finančních prostředků z penzijního pojištění není vázána na důchodový věk.

(ii) Invalidní penze je vyplácena, pokud byl klientovi přiznán invalidní důchod třetího stupně.

(iii) Výsluhová penze je možnost vybrat část naspořených peněz až do ½ po 15 letech spoření. Využití této možnosti záleží zcela na klientovi.

(iv) Pozůstalostní penze, je vyplácena při smrti účastníka spoření fyzické osobě uvedené klientem při podpisu smlouvy. Klient může stanovit jednu či více osob a v průběhu spoření je může libovolně měnit. Penzijní připojištění tedy podléhá dědickému řízení.

Pro získání penze je podmínkou platit příspěvky na penzijní připojištění po určitou dobu, která nesmí být v případě starobní a invalidní penze kratší než 60 měsíců, výsluhové penze 180 měsíců a pozůstalostní penze 36 měsíců.

(b) **Jednorázové vyrovnání**

V případě, že si účastník nechce nechat vyplácet penzi, je možné si s penzijním fondem sjednat výplatu jednorázového vyrovnání.

Výše tohoto vyrovnání odpovídá souhrnu vložených peněžních prostředků účastníka, státních příspěvků, úroků a případně příspěvků třetích osob a zaměstnavatele.

(c) **Odbytné**

Tato výplata nastává, když klient ukončí penzijní připojištění trvající minimálně 12 měsíců před dosažením věkové hranice pro řádnou výplatu a zároveň nepřevede své našetřené prostředky do jiného fondu. V takovém případě fond účastníkovi vyplatí výši jeho příspěvků zhodnocených o výnosy z hospodaření. Částky státního příspěvku se vrací zpět ministerstvu. V případě takového ukončení smlouvy jsou všechny výnosy z hospodaření společně s příspěvky od zaměstnavatele daněny 15%. Odbytné je určeno také ve smlouvě uvedeným osobám, které jsou oprávněny k čerpání pozůstalostní penze, když účastník zemřel, aniž by mu vznikl nárok na penzi. Odbytné náleží také účastníkovi bez dosaženého nároku na dávky, jehož penzijní fond zanikl bez právního nástupce. Pokud se účastník rozhodne ukončit penzijní připojištění dříve než po jednom roce, veškeré jeho příspěvky propadají fondu.¹² Vystoupení z třetího pilíře je tedy možné, ale velice nevýhodné. Je tomu tak z důvodu, že se stát snaží zajistit, aby klienti neobcházeli záměr tohoto pojištění a aby byly naspořené finanční prostředky opravdu použity na zajištění lepší životní úrovně ve stáří.

3.2.3 Využití penzijního připojištění

Podle údajů Asociace penzijních společností má využívání penzijního připojištění od roku 1994 stoupající tendenci, jak vychází z následující tabulky.

¹² *Jednorázové vyrovnání a odbytné u penzijního připojištění* [online]. Finance.cz. [cit. 2014-05-28]. Dostupné z: <<http://www.finance.cz/duchody-a-davky/penzijni-pripojisti/abeceda-penzijniho-pripojisti/jednorazove-vyrovnaní-a-odbytné-u-penzijniho-pripojisti/>>

Rok	Počet účastníků penzijního připojištění (v tisících)	Přírůstek (v tisících)	Rok	Počet účastníků penzijního připojištění (v tisících)	Přírůstek (v tisících)
1995	1 290	-	2005	3 284	334
1996	1 564	274	2006	3 611	327
1997	1 637	73	2007	3 962	351
1998	1 740	103	2008	4 295	333
1999	2 144	404	2009	4 470	175
2000	2 379	235	2010	4 595	125
2001	2 508	129	2011	4 599	4
2002	2 597	71	2012	5 150	551
2003	2 662	65	2013	4 870	-280
2004	2 950	288	2014 (1/4)	4 800	-70

Tabulka č. 4 – Počet účastníků penzijního připojištění 1995-1/4 2014¹³¹⁴

Nejvyšší roční přírůstky zaznamenaly fondy v letech 1999, kdy byly zvýšeny státní příspěvky a poté v roce 2012 před uskutečněním důchodové reformy, kdy byl třetí pilíř změněn. Do penzijního připojištění bylo možné vstoupit pouze do konce listopadu 2012 a od 1. ledna 2013 vzešel v platnost nový produkt „doplňkové penzijní spoření“. Spousta lidí se v té době rozhodla, že jim více vyhovuje třetí pilíř za stávajících podmínek a narychlo uzavírala nové smlouvy. Využily toho i tehdejší penzijní fondy, které vycítily možnost získání nových klientů a zahájily rozsáhlé reklamní kampaně, ve kterých většinou upozorňovaly na nevýhodnost nového produktu. Takto se jim podařilo uzavřít přes půl milionu nových smluv a jak říká předseda Asociace penzijních společností Vladimír Bezděk: „skokově tak zagitovaly velké množství nových účastníků, kteří by za normálních okolností vstupovali do třetího pilíře pozvolna dva až tři roku.“ To také způsobilo propad v získávání nových klientů v roce následujícím a ještě v dalších letech ho bude

¹³ ASOCIACE PENZIJNÍCH FONDŮ ČR. *Počet účastníků penzijního připojištění* [online]. Investia.cz. [cit. 2014-06-02]. Dostupné z: < <http://www.investia.cz/pocet-ucastniku-penzijniho-pripojisti> >

¹⁴ ASOCIACE PENZIJNÍCH FONDŮ ČR. *Ekonomické ukazatele penzijních fondů APF ČR za rok 2000 – 2014* [online]. Apfcr.cz [cit. 2014-06-02]. Dostupné z < <http://www.apfcr.cz/cs/vybrane-ekonomicke-ukazatele/> >

ovlivňovat.¹⁵ Tyto kvapné akce byly ale také způsobeny podobou nového produktu, který se spoustě klientů jeví příliš nejistý.

4. DŮCHODOVÝ SYSTÉM V ČR PO REFORMĚ

4.1 Třetí pilíř – doplňkové penzijní spoření

Nový třetí pilíř důchodového systému účinný k 1.1.2013 uzákoňuje přeměnu penzijních fondů v penzijní společnosti spolu se zavedením nového komerčního produktu, který nahradí dosavadní penzijní připojištění, po reformě přejmenované na „Transformovaný fond“. Změnou penzijních fondů na společnosti se mění i vlastnické poměry vůči vloženým příspěvkům. Dříve nebyl oddělen majetek účastníků a akcionářů, všechno vlastnil fond. Mohlo se tak stát, že fond zkrachoval a klient o své naspořené finanční prostředky přišel. V penzijních společnostech patří majetek ve fondech účastníkům a společnost ho jen spravuje. Za správu si společnosti účtují předem stanovené odměny v podobě poplatků. Tyto poplatky jsou však regulovány státem, a tudíž stlačeny na minimum. Klient se nemusí bát, že mu budou účtovány nesmyslné poplatky a společnost tak na něm bude profitovat (viz tabulka maximálních povolených poplatků).

FOND	Fixní část odměny	Odměna ze zisku
Transformovaný fond	0,6 % p.a.	15 %
Konzervativní fond	0,4 % p.a.	10%
Ostatní účastnické fondy	0,8 % p.a.	10%

Tabulka č. 5 – Poplatky za správu účtů doplňkového penzijního spoření¹⁶

Penzijní společnosti mohou zkrachovat úplně stejně jako bývalé fondy, ale díky oddělení majetku to nebude mít na účastnické fondy žádný dopad. Naspořené prostředky převezme jiná společnost a bude je dále spravovat.

¹⁵ KOUTNÝ, Petr. *Penzijní reforma chytá druhý dech*. In: Deník: Příloha Moje peníze: Spoření na stáří. 10. února 2014. s. 53

¹⁶ SYROVÝ, Petr. *Jak si spořit na důchod: zorientujte se v důchodové reformě*. Praha: Grada. 2012. 152 s. Finance (Grada). ISBN 978-80-247-4479-7, str. 125

4.1.1 Přestupování

Klienti starého produktu penzijního připojištění mají kdykoliv možnost bezplatně přestoupit do produktu nového. Tento přestup je však nevratný, jelikož starý produkt je zmrazený a nenabírá nové klienty. V rámci nového produktu je za poplatek možné libovolně přesouvat naspořený majetek mezi penzijními společnostmi.

4.1.2 Změny státního příspěvku

K 1. lednu 2013 se mimo jiné změnila i výše příspěvků. Za účelem motivace účastníků k aktivnějšímu a zodpovědnějšímu přístupu ke spoření, změnil stát výši státních příspěvků ve prospěch těch, co si přispívají vyšší částky (viz tabulka změny státního příspěvku). U nízkých vkladů dokonce příspěvky úplně odebral. Změnila se také možnost odpočtu daní, která byla nově možná až od měsíčního příspěvku 1000 Kč a výše (s možností odečtu 6000 - 12000 Kč). Od 1.1.2014 se tato hranice posunula až na 1500 Kč (s možností odečtu 12000 Kč).

Měsíční příspěvek klienta v Kč	Státní příspěvek 2012 v Kč	Státní příspěvek od 2013 v Kč
100	50	0
200	90	0
300	120	90
400	140	100
500	150	130
600	150	150
700	150	170
800	150	190
900	150	210
1000 - 2000	150	230

Tabulka č. 6 – Změna státního příspěvku ve třetím pilíři 2012-2013¹⁷

¹⁷ LAZAREVIČ, Arsen. *Jak si odečíst životní pojištění a penzijní připojištění z daní?* [online]. Měšec.cz. 24. ledna 2014 [cit. 2014-06-02]. Dostupné z: <<http://www.mesec.cz/aktuality/jak-si-odecist-zivotni-pojisteni-a-penzijni-pripojisteni-z-dani/>>

4.1.3 Investiční strategie

Nově si klient může v třetím pilíři volit investiční strategie podle svého ražení. Doposud byly v rámci penzijního připojištění prostředky investovány velice konzervativně a nedalo se tedy počítat s nikterak vysokým zhodnocením. Dnes si klient může vybrat mezi čtyřmi účastnickými fondy od konzervativního až po dynamický, ve kterém je možnost vysokého zhodnocení, je však také nejrizikovější. Účastník může zvolit jeden fond, kam umístí veškeré své prostředky nebo je může rozdělit mezi více fondů v různém poměru. Investiční strategie může po čas spoření libovolně měnit a to bezplatně až jednou ročně. Mladým lidem, u kterých se počítá se spořením kolem třiceti a více let, se doporučuje začít se spořením v dynamickém fondu. Může se stát, že fond za nějaké roky vykáže záporný zisk, v dlouhodobém měřítku se však počítá s nejefektivnějším zhodnocení vložených prostředků. Ke konci spoření je lepší přejít ke konzervativnější strategii a pojistit si tak, že nám náhlé změny na akciových trzích nezhodnotí naše úspory – takové strategii se říká tzv. „investiční brzda“.¹⁸

4.1.4 Garance zisku

Nový produkt na rozdíl od starého již negarantuje nezáporné zhodnocení vkladů. Může se tedy stát, že se penzijní společnost jeden rok dostane do minusu. Toto je jeden z důvodů, proč lidé před zmrazením penzijního připojištění narychlo uzavírali smlouvy – kvůli pocitu jistoty, že jejich těžce naspořené peníze nebudou znehodnoceny nakládáním fondu. Tato obava je však nadsazená. Doplnkové důchodové spoření je produkt dlouhodobý, proto finance nijak neovlivní, jestli fond jeden rok prodělá. V dalších letech je totiž díky různým typům investic schopný vydělat daleko víc, než transformovaný konzervativní fond. Pokud však klient vyžaduje záruku jistoty, může pro svoje investice zvolit pouze fond konzervativní, který zajišťuje investice s minimálními výkyvy hodnoty majetku. Jelikož mají společnosti marketingové strategie ve svých rukou, je možné, že pro získání nových klientů některé z nich přistoupí k zavedení garance nezáporných zisků. Jako další možná výhoda pro klienty se nabízí garance každoročního pokrytí inflace, která by mohla být velkým lákadlem. Pokrytí inflaci se totiž ne všem fondům v dnešní době

¹⁸ KOUTNÝ, Petr. *Penzijní reforma chytá druhý dech*. In: Deník: Příloha Moje peníze: Spoření na stáří. 10. února 2014. s. 53

daří. V minulém roce (2013) byla výše inflace 1,4% a Penzijní společnosti České spořitelny se jí jako jediné nepodařilo překonat, se svým výnosem pouhých 1,3%. Penzijní společnosti Komerční banky a ING ji překonaly jen velice těsně, s 1,44 a 1,41%.

4.1.5 Výplaty naspořených financí

U nového produktu se setkáváme s omezením jeho likvidity, zrušila se totiž tzv. výsluhová penze po 15 letech spoření. Tím chtějí autoři zákona dosáhnout toho, aby prostředky byly použity až na důchod a sloužily tak svému primárnímu účelu a státní příspěvek tak nebyl využíván pro účely jiné, např. na nákup nemovitosti.

Věková hranice pro dosažení čerpání zůstává na 60 letech a stále tak není vázána na důchod, jak je tomu třeba u nového druhého pilíře. Podle aktuální finanční situace si potom klient může vybrat formu výplaty – jednorázové vyrovnání, starobní penzi na dobu určitou nebo doživotní penzi. Dříve než v 60 letech se k penězům klient může dostat, pokud mu bude přiznána invalidita třetího stupně, formou odbytného, jako tomu bylo u penzijního připojištění či v případě úmrtí, kdy se finance přesunou na předem určenou osobu. O 5 let dříve se můžeme dostat k penězům také díky nové možnosti čerpání, tzv. předdůchodu.

Předdůchod je nově zavedený druh předčasné výplaty důchodu pokrývající náklady klientům, kteří se rozhodli v období těsně před důchodovým věkem ukončit svůj pracovní poměr nebo nemohou najít práci, jelikož ve vyšším věku jsou pro ně možnosti úspěchu na trhu práce podstatně nižší. Tato výplata penze z komerčního produktu nahrazuje potřebu odchodu do předčasného důchodu spojenou s krácením starobního důchodu z důvodu předčasného čerpání a kratší doby pojištění. Do předdůchodu se dá odejít maximálně 5 let před dosažením stanoveného věku pro výplatu. U předčasného důchodu jsou to maximálně 3 roky před dosažením důchodového věku a důchod se snižuje následovně:

- (a) za období prvních 360 kalendářních dnů o 0,9 % z výpočtového základu, tj. při odchodu o 360 dnů dříve o 3,6 % (4krát započteno 90 kalendářních dnů);

- (b) za období od 361. do 720. kalendářního dne o 1,2 %, tj. při odchodu o 450 dnů dříve o 4,8 % (4krát započteno 90 kalendářních dnů se sazbou 0,9 % + 1krát započteno 90 kalendářních dnů se sazbou 1,2 %);
- (c) za období od 721. kalendářního dne o 1,5 %, tj. při odchodu o 990 dnů dříve o 12,9 % (4krát započteno 90 kalendářních dnů se sazbou 0,9 % + 4krát započteno 90 kalendářních dnů se sazbou 1,2 % + 3krát započteno 90 kalendářních dnů se sazbou 1,5 %).¹⁹

Vezmeme-li v potaz výši důchodů z roku 2012, snížila by si osoba s průměrnou měsíční hrubou mzdou 25 000 při odchodu do předčasného důchodu o maximální možnou dobu svoje důchodové dávky z 10770 Kč na 9381 Kč.²⁰ Snížení by tedy bylo o necelých 1400 Kč po celou dobu vyplácení důchodu až do smrti. Proto se klientům třetího pilíře vyplatí v tomto období čerpat své naspořené peníze a důchod z prvního pilíře si nekrátit. Pro využití předdůchodu je zapotřebí spořit minimálně 5 let a mít našetřeno alespoň 7387 Kč na každý měsíc plánovaného předdůchodu (min. 2 roky).

Délka předdůchodu	2 roky	3 roky	4 roky	5 let
Potřebný kapitál v Kč	177 288	265 932	354 576	443 320

Tabulka č. 7 - Potřebný naspořené kapitál pro využití předdůchodu

V praxi tuto volbu dávek od zavedení do konce prvního kvartálu 2014 využilo již 372 osob a podle penzijních společností začíná zájem o předdůchodu narůstat²¹. Když uvážíme, že na začátku dubna roku 2013 bylo v předčasném důchodu 524 tisíc lidí (cca. 3x více než v roce 2000), dá se do budoucna čekat, že využívání předdůchodu ze třetího pilíře bude rychle stoupat.

¹⁹ Výpočet předčasného důchodu [online]. duchody-duchodci.cz. 14. února 2013 [cit. 2014-06-03]. Dostupné z: <<http://www.duchody-duchodci.cz/vypocet-predcasneho-duchodu.php>>

²⁰ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Vývoj starobního důchodu v 1993 - 2011 [online]. Finance.cz. 27. srpna 2013 [cit. 2014-06-03]. Dostupné z: <<http://www.finance.cz/duchody-a-davky/duchody-v-cislech/vyvoj-starobnich-duchodu/>>

²¹ SOVOVÁ, Eva. V Česku je už téměř 300 předdůchodců. A zájem narůstá [online]. Idnes.cz: Finance. 21. března 2014 [cit. 2014-06-03]. Dostupné z: <http://finance.idnes.cz/co-je-predduchod-a-jak-o-nej-zadat-day-penze.aspx?c=A140319_162502_penze_sov>

4.1.6 Praxe

K 31.3.2014 fungovalo v České republice devět penzijních společností. Dohromady tyto společnosti spravovaly účty více než 5 milionů klientů ve druhé i třetí pilíři důchodového systému (viz tabulka penzijních společností).

Penzijní společnosti 2013	Penzijní společnosti 2014	Změna
AEGON PS	AEGON PS	K 18.12.2013 prodala své klienty Conseq PS ²²
Allianz PS	Allianz PS	-
AXA PS	AXA PS	-
Conseq PS	Conseq PS	-
ČSOB PS	ČSOB PS	-
Generalli PS	Generalli PS	K 30.6.2013 fúzovala s PS České pojišťovny
ING PS	ING PS	-
PS České pojišťovny	PS České pojišťovny	-
PS České spořitelny	PS České spořitelny	-
PS Komerční banky	PS Komerční banky	-
Raiffeisen PS	Raiffeisen PS	Ve fázi slučování s PS České pojišťovny

Tabulka č. 8 – Existující penzijní společnosti na trhu 2013-2014²³

Většina společností vznikla k 1.1.2013 transformací z penzijních fondů. Jediné dvě společnosti – Conseq PS (penzijní společnost) a Raiffeisen PS byly založeny jako nové penzijní společnosti. Jak je patrné z tabulky výše, tři penzijní společnosti se rozhodly své fungování na trhu ukončit. Uvědomily si totiž, že jim produkty spojené se zajišťováním na stáří nepřinesou takové zisky, jaké očekávaly, za což může především nestabilní politický názor na nové důchodové produkty a propady v zisku způsobené změnami spojenými s důchodovou reformou. Díky těmto změnám společnosti zaznamenaly za rok 2013 nejhorší výsledek svého hospodaření od roku 1995. Jak uvedl prezident Asociace penzijních společností Vladimír Bezděk: „S těmito náklady penzijní společnosti dopředu kalkulovaly a jejich letošní

²² Základní údaje o Conseq důchodové penzijní společnosti, a. s. [online]. Conseq.cz. [cit. 2014-06-03]. Dostupné z: <<https://www.conseq.cz/page.asp?page=394>>

²³ SOVOVÁ, Eva. V Česku je už téměř 300 předdůchodců. A zájem narůstá [online]. Idnes.cz: Finance. 21. března 2014 [cit. 2014-06-03]. Dostupné z: <http://finance.idnes.cz/co-je-predduchod-a-jak-o-nej-zadat-day-penze.aspx?c=A140319_162502_penze_sov>

ztráty byly plánované. Za celý trh je souhrnná ztráta penzijních společností 282 milionů korun. Je ale třeba důrazně upozornit, že tato ztráta je provozní záležitostí penzijních společností, která nemá žádný vliv na hodnotu podílů jednotlivých účastníků, lidé ji tak žádným způsobem nepocítí. Hospodaření fondů je od hospodaření penzijních společností ze zákona odděleno.“²⁴

Nejlepší zhodnocení za rok 2013 přinesla na trhu nová penzijní společnost Conseq, která v roce 2013 odkoupila klientelu společnosti AEGON PS. I při nejmenším počtu klientů jak v transformovaných, tak účastnických fondech tato společnost dokázala investovat tak, že svým klientům přinesla až nadprůměrné zhodnocení. U transformovaných fondů 2,17 % a u svého akciového globálního účastnického fondu 19%. Dobře si vedla také penzijní společnost Raiffeisen se zhodnocením 11,7% na svém růstovém účastnickém fondu.²⁵ I přes úspěch v hospodaření s klientskými finančními prostředky se Raiffeisen penzijní společnost rozhodla ukončit svou působnost na trhu a přesunout své klienty ke svému dlouholetému obchodnímu partnerovi České pojišťovně. Klienti by měli být převedeni do konce druhého kvartálu roku 2014.²⁶ Raiffeisen penzijní společnost tímto způsobem řeší nestálou politickou situaci a náhled na důchodovou reformu. Opouští tak oblast penzijních fondů. Jak uvedl její mluvčí: „Současná politická situace a již ohlášený plánovaný zánik druhého pilíře nám neumožňuje klientům zajistit efektivní zhodnocení jejich prostředků dlouhodobě.“²⁷

Ke konci roku 2013 bylo v účastnických fondech 91 027 klientů To v porovnání s transformovanými fondy (dřívějšími penzijními připojištěními), kde bylo necelých 5 000 000 klientů²⁸, není mnoho (viz tabulka počet účastníků v jednotlivých typech fondů ke konci roku 2013).

²⁴ TŮMA, Ondřej. *Zajištění na důchod 2014. Penzijní připojištění kraluje. A co dál?* [online]. Peníze.cz. 11. března 2014 [cit. 2014-06-05]. Dostupné z: <<http://www.penize.cz/penzijni-pripojisteni/282443-zajisteni-na-duchod-2014-penzijni-pripojisteni-kraluje-a-co-dal>>

²⁵ ČTK. *Pouze 11 z 25 účastnických fondů loni překonalo inflaci.* [online]. Deník.cz. 12. února 2014 [cit. 2014-06-05]. Dostupné z: <<http://www.denik.cz/ekonomika/pouze-11-z-25-ucastnickych-fondu-loni-prekonalo-inflaci-20140212.html>>

²⁶ DUSOVÁ, Veronika. *Kdo přebere klientské portfolio Raiffeisen penzijní společnosti?* [online]. Finparáda. 5. března 2014 [cit. 2014-06-05]. Dostupné z: <<http://www.finparada.cz/1879-Kdo-prebere-klientske-portfolio-Raiffeisen-penzijni-spolecnosti.aspx>>

²⁷ KARLÍK, Martin. *Raiffeisen přestane v České republice poskytovat penzijní připojištění* [online]. Rozhlas.cz: Ekonomika. 4. března 2014 [cit. 2014-06-05]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/zpravy/domaciekonomika/_zprava/raiffeisen-prestane-v-ceske-republice-poskytovat-penzijni-pripojisteni--1322914>

²⁸ ASOCIACE PENZIJNICH FONDŮ ČR. *Ekonomické ukazatele penzijních fondů APF ČR za rok 2000 – 2014* [online]. Apfcr.cz [cit. 2014-06-05]. Dostupné z < <http://www.apfcr.cz/cs/vybrane-ekonomicke-ukazatele/>>

Penzijní společnost	Počet účastníků transformovaného fondu	Počet účastníků účastnických fondů
Allianz PS	479 472	4 250
AXA PS	412 568	4 481
Conseq PS	98 325	507
ČSOB PS	683 944	9 988
ING PS	386 940	3 428
PS České pojišťovny	1 277 511	23 522
PS České spořitelny	994 144	13 918
PS Komerční banky	537 270	19 890
Raiffeisen PS	-	1 037
Celkem	4 870 174	91 027

Tabulka č. 9 – Počet účastníku v transformovaných a účastnických fondech v roce 2013²⁹

Malý objem finančních prostředků v účastnických fondech způsobený malým počtem účastníků znamená, že se do budoucna nedá počítat s nijak vysokým zhodnocováním, jelikož se společnosti nemohou pouštět do rozsáhlejších investic. Řešením tohoto problému se nabízí přesvědčit účastníky transformovaného fondu k přestupu do fondů účastnických. K tomuto kroku se však penzijní společnosti staví spíše negativně, a to zejména kvůli složité administrativě a předsudkům panujícím mezi účastníky. Důvodů je hned několik, jak prohlásil ředitel penzijní společnosti Conseq Richard Siuda: „Jsou to mýty o výhodnosti penzijního připojištění podle dřívějších pravidel (nyní takzvaných transformovaných fondů), komplikovaná administrace přestupu z transformovaných fondů do jiné penzijní společnosti nebo také velmi nízké provize finančním zprostředkovatelům, kterým provize nezaplatí ani základní náklady.“ Podle Pavla Jiráka, předsedy představenstva KB penzijní společnosti, setrvávají klienti u staré formy spoření především z důvodu absence garance nezáporného zhodnocení.³⁰

²⁹ TŮMA, Ondřej. *Zajištění na důchod 2014. Penzijní připojištění kraluje. A co dál?* [online]. Peníze.cz. 11. března 2014 [cit. 2014-06-05]. Dostupné z: <<http://www.penize.cz/penzijni-pripojisteni/282443-zajisteni-na-duchod-2014-penzijni-pripojisteni-kraluje-a-co-dal>>

³⁰ HOVORKA, Jiří. *Výnosy penzijních fondů: Nováčci vystřelili nad 10 %* [online]. Aktuálně.cz. 11. prosince 2013 [cit. 2014-06-05]. Dostupné z: <<http://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/vynosy-penzijnich-fondu-novacci-vystrelili-nad-10/r-58b20d04623d11e380120025900fea04/>>

4.1.7 Budoucnost třetího pilíře

Penzijní společnosti se obecně shodují na potřebě zpopularizování účastnických fondů, přičemž se hodlají zaměřit na získání nových klientů, především mladých lidí. Jak uvedl předseda představenstva Penzijní společnosti České spořitelny Aleš Prokop: „Zájem klientů nepovažujeme za malý, každý měsíc uzavíráme dva až tři tisíce nových smluv o doplňkovém penzijním spoření. Nadále však vidíme velké rezervy především mezi mladými lidmi, kteří přemýšlejí o tom, jak se zabezpečí na budoucnost, ale ke spoření se ještě neodhodlali.“ Naprosto opačný názor než společnosti zastává ekonom Jaroslav Vostatka, když tvrdí: „Motivovat mladé ke spoření na stáří je v zásadě nesmysl. Mladí, v typickém případě, mají nízké výdělků. Měli by především studovat, pracovat, bydlet, užívat si a mít děti. Pokud možno by se neměli zadlužovat. Spořit by měli krátkodobě a střednědobě, rozhodně ne na stáří. Až dosáhnou nejlepšího věku, tak by měli především splatit případné hypotéky či jiné úvěry a až potom uvažovat o spoření na stáří.“³¹ Pro získání ať už zcela nových účastníků či těch, co přejdou z transformovaných fondů, bude zapotřebí poskytnutí transparentních informací ohledně investic účastnických fondů, a tím poukázat na výhody volby investičních strategií. Pomoci získat nové klienty by mohl též čas. Pokud lidé uvidí, že společnosti v dlouhodobém horizontu nepřipisují svým klientům záporné zisky, spousta lidí tak snáze oželí výhodu garance nezáporného zisku poskytovanou transformovanými fondy. S vidinou rušení druhého pilíře důchodového systému se také nabízí, zda se stát nerozhodne více podpořit silný třetí pilíř. Plánovaná podpora třetího pilíře byla zanesena i do koaliční smlouvy nynější vlády. Nabízí se několik možných zásahů ze strany státu:

- (a) Zvýšení státních příspěvků, které však při pohledu na situaci zadluženosti státu nezní příliš reálně.
- (b) Větší zapojení zaměstnavatelů pomocí vyšších daňových úlev.
- (c) Zavedení automatického vstupu do třetího pilíře při nástupu do prvního stálého zaměstnání s možností zažádání o jeho zrušení.

³¹ TŮMA, Ondřej. *Zajištění na důchod 2014. Penzijní připojištění kraluje. A co dál?* [online]. Peníze.cz. 11. března 2014 [cit. 2014-06-05]. Dostupné z: <<http://www.penize.cz/penzijni-pripojisteni/282443-zajisteni-na-duchod-2014-penzijni-pripojisteni-kraluje-a-co-dal>>

4.2 Druhý pilíř – důchodové spoření

Důchodové spoření je nový produkt uzákoněný důchodovou reformou z roku 2013 účinný od 1.1.2013. Jedná se o produkt dobrovolný, do kterého může vstoupit každý občan České republiky starší 18 let, a to až do konce kalendářního roku, ve kterém dosáhne 35 let. Po dosažení 35 let již do druhého pilíře vstoupit nemůže. Po jeho zavedení byla osobám starším 35 let dána možnost rozhodnout se pro vstup do druhého pilíře do 30.6.2013. Věková hranice je zde určena z důvodu, že demografická rizika, která se druhý pilíř pokouší zmírnit, se týkají osob mladších 35 let. Právě u této věkové kategorie je velké riziko, že výše důchodových dávek bude klesat v době, kdy půjdou do důchodu. U mladých lidí se též počítá s vyšší výhodností druhého pilíře, jelikož si do něj budou spořit podstatně delší dobu než lidé, kteří si většinu života spořili pouze do pilíře prvního. Pokud se občan rozhodne vstoupit do důchodového spoření, tento vstup je již nevratný. Z druhého pilíře nejde za žádných podmínek vystoupit.

Druhý pilíř je spojen s průběžným prvním pilířem. Účastník sociálního pojištění si zvolí penzijní společnost, se kterou uzavře písemnou smlouvu o důchodovém spoření, kdy účast na důchodovém spoření vzniká registrací této smlouvy v Centrálním registru smluv spravovaným specializovaným finančním úřadem. Každý občan má právo uzavřít pouze jednu takovou smlouvu o důchodovém spoření, tu si posléze může převést k jiné penzijní společnosti. Zaměstnavatel odvádí za účastníka druhého pilíře nadále 28% z hrubé mzdy na sociální pojištění, avšak pouze 25% jde státu na průběžné vyplácení důchodů a zbylá 3% jdou na vlastní účet účastníka u zvolené penzijní společnosti. Podmínkou však je, že si k těmto 3% musí klient přispět další 2% ze své hrubé měsíční mzdy. Celkem tedy zaměstnavatel odvede za zaměstnance, který se účastní druhého pilíře 5% z jeho hrubé mzdy na účet u zvolené penzijní společnosti. Přispívání do druhého pilíře je vázáno na přispívání do pilíře prvního. Pokud tedy účastník druhého pilíře přijde o zaměstnání nebo odejde na rodičovskou dovolenou, přerušuje se povinnost platit měsíční příspěvky. To je však jediná možnost pozastavení příspěvků. Každý musí před vstupem zvážit riziko, že se zvýší jeho životní náklady a měsíční odvádění 2% z hrubé mzdy pro něj bude tím pádem náročnější. Odklad ani přerušení placení příspěvků nejsou po dobu pojištění ze zákona možné.

4.2.1 Investiční strategie

Na rozdíl od prvního pilíře – průběžného, je druhý pilíř tzv. fondový, to znamená, že finanční prostředky odvedené penzijní společnosti se převádějí do klientem předem určeného fondu, který s prostředky dále operuje s cílem jejich zhodnocení. Každá penzijní společnost nabízí čtyři druhy fondů, které investují především do akcií a dluhopisů a liší se stejně jako u doplňkového penzijního spoření výší rizika na které je vázaná i možná výše zhodnocení. Tyto čtyři fondy jsou státem určené a žádná společnost nemůže klientovi nabídnout jiné:

1. důchodový fond státních dluhopisů;
2. konzervativní důchodový fond;
3. vyvážený důchodový fond;
4. dynamický důchodový fond.

Výhodným faktem pro účastníky je, že stejně jako u účastnických fondů třetího pilíře je majetek společností oddělen od účastnického majetku ve fondech. Klient se tedy nemusí zabývat tím, zda je jeho penzijní společnost v zisku, ztrátě či zda zkrachovala. V případě zkrachování převezme daný fond jiná penzijní společnost, která ho bude dále obhospodařovat. Za správu účtu fondu odvádí každý klient společnosti předem stanovené poplatky, jako je tomu u třetího pilíře. V následující tabulce jsou detailněji popsány parametry těchto fondů stanovené státem.

	Důchodový fond státních dluhopisů	Konzervativní důchodový fond	Vyvážený důchodový fond	Dynamický důchodový fond
Kam investuje	Státní dluhopisy ČR, dluhopisů OECD. Vážená průměrná splatnost je 5 let.	Státní dluhopisy, dluhopisy evropských institucí. Korporátní dluhopisy s vysokým ratingem.	Dluhopisy jako konzervativní složka. Umožňuje investice do akcií.	Umožňuje větší podíl investice do akcií.
Rating dluhopisové složky	5 nejlepších ratingových kategorií	5 nejlepších ratingových kategorií	7 nejlepších ratingových kategorií	9 nejlepších ratingových kategorií
Podíl akciové složky	0%	0%	Max. 40%	Max. 80%
Zajištění měnového rizika	Ano	Ano	Min. 75% zajištěno	Min. 50% zajištěno
Investice do fondů	Ne	Ano, max. 30%	Ano, max. 35%	Ano, max. 35%
Poplatky fixní	0,3% p.a.	0,4% p.a.	0,5% p.a.	0,6% p.a.
Poplatky ze zisku	-	10% ze zisku, který překonal rekord z minulých let		

Tabulka č. 10 – Investiční omezení a poplatky za správu fondů druhého pilíře³²

Ve srovnání s poplatky spojenými s jinými druhy investičních spořicími produkty, jsou tyto poplatky díky zásahům státu poměrně nižší. O důchodovém spoření se tedy dá prohlásit, že se jedná o levný produkt. Fondy jsou například zproštěny tzv. vstupního poplatku, který u jiných nedůchodových investičních fondů může tvořit až 5% prvotního vkladu. Při vstupu do takovýchto fondů by měl klient vždy kalkulovat s tím, že se mu produkt začne vyplácet až po dosažení 5% zhodnocení, kdy se dostane na prvotní vloženou částku. U důchodového spoření produkt vynáší ihned.

Výše zhodnocení vložených finančních prostředků závisí na vybrané strategii a hospodaření vybrané společnosti. Za prvé si může účastník vybrat jeden z fondů v nabídce penzijní společnosti, do kterého bude umisťovat své prostředky. Nebo se může rozhodnout pro kombinaci více fondů, kdy jsou prostředky investovány dle jeho rozhodnutí (např. při výběru 3 fondů a měsíčním příspěvkem ve výši 1 000 Kč si klient určí poměr, v jakém bude příspěvek vložen do fondů; např. 400:300:300 Kč). A za třetí si klient může zvolit tzv. spořicí program, který automaticky přizpůsobuje

³² SYROVÝ, Petr. *Jak si spořit na důchod: zorientujte se v důchodové reformě*. Praha: Grada. 2012. 152 s. Finance (Grada). ISBN 978-80-247-4479-7, str. 95

strategii spoření věku klienta.³³ Volba strategie spoření by vždy měla vycházet ze vztahu klienta k riziku a očekávané výši zisku. Obecně se doporučuje mladým lidem, stejně jako u třetího pilíře, vstoupit na začátku spoření do dynamičtějšího fondu a postupně, až budou naspořené prostředky vyšší a jejich ztráta by byla znatelnější, přecházet ke strategiím konzervativnějším.

4.2.2 Osoby samostatně výdělečně činné

I osoby samostatně výdělečně činné mohou vstupovat do druhého pilíře. Jedinou nepříjemností je, že si musí vstup po byrokratické stránce zajistit přes finanční správu a správu sociálního pojištění sami. Každoročně tedy musí OSVČ odvést 31,2% z vyměřovacího základu, který činí 50% daňového základu, z čehož 26,2% odvede správě sociálního pojištění a zbylých 5% odvede finančnímu úřadu, který transferuje tento odvod na účet vybrané penzijní společnosti. Pojistné do druhého pilíře neplatí finančnímu úřadu průběžně v podobě měsíčních příspěvků, ale na konci finančního roku, kdy v rámci daňového přiznání provede „pojistné přiznání“ a doplatí celou jeho výši najednou. Aby se mohly finanční prostředky v průběhu roku již zhodnocovat, může si OSVČ vložit na svůj účet až 100 000 Kč předem. Konečný výpočet pojistného bude proveden na základě „pojistného přiznání“ za rok 2013 s tím, že případný přeplatek bude použit na snížení budoucí platební povinnosti (přeplatek nelze vrátit zpět).³⁴ Stejně jako u zaměstnanců platí pro osoby samostatně výdělečně činné, že čím dříve vstoupí do druhého pilíře a čím více do něj budou odvádět, tím více se jim v budoucnu vyplatí. Jak říká ekonom Jiří Šatava z akademického pracoviště CERGE-EI: „Pokud OSVČ platí pouze minimální zálohy, pak je její příjem moc malý na to, aby se jí vyplatilo vstoupit do druhého pilíře. Výše uvedené by ale neplatilo v případě, kdyby se v budoucnu enormně snížily důchody z prvního pilíře. Pro OSVČ s maximální výší odvodů je druhý pilíř výhodnou možností vyvedení 3 % z prvního pilíře. Vstup do druhého pilíře se jim však nevyplatí v případě, že jsou schopni 2 % ze svého příjmu zúročit výrazně lépe

³³ *Otázky a odpovědi k důchodovému spoření* [online]. Penzijní společnost České pojišťovny. [cit. 2014-06-08]. Dostupné z: <<http://www.pfcp.cz/duchodove-sporeni/otazky-a-odpovedi-k-duchodovemu-sporeni.html#2pcommon>>

³⁴ MORÁVEK, Daniel. *Vyplatí se OSVČ vstup do druhého pilíře? Spočítali jsme za vás* [online]. Podnikatel.cz. 8. března 2013 [cit. 2014-06-08]. Dostupné z: <<http://www.podnikatel.cz/clanky/vyplati-se-osvc-vstup-do-druheho-pilire-spocitali-j sme-za-vas/>>

než důchodové fondy nebo pokud chtějí mít možnost alespoň část naspořených prostředků vybrat před odchodem do důchodu“.³⁵

4.2.3 Výplaty naspořených financí

Jelikož se jedná o pojištění na stáří, je produkt druhého pilíře nelikviditní. Což znamená, že se účastník dostane ke svým naspořeným financím až při dosažení státem určeného věku pro odchod do důchodu a začne pobírat důchod z prvního pilíře. Po dosažení důchodového věku se celý našetřený kapitál převede do vybrané životní pojišťovny, která posléze vyplácí klientovi jím určený důchod.

- (a) Doživotní důchod, který instituce vypočítává podle průměrného věku dožití. Jelikož nikdo nemůže vědět, jak dlouho bude klient žít, počítá se u tohoto druhu výplaty s faktem, že někdo na něm vydělá a někdo prodělá, jako je tomu i u prvního pilíře.
- (b) Doživotní důchod s pozůstalostní penzí na dobu 3 let, kdy bude klient pobírat doživotní důchod (viz výše) a po jeho smrti bude ještě tři roky pobírat důchod ve stejné výši oprávněná osoba. Měsíční výplata bude samozřejmě o něco nižší než u obyčejného doživotního důchodu.
- (c) Důchod na dobu 20 let. Naše naspořené peníze se rozpočtou na dobu 20 let a instituce je bude klientovi postupně měsíčně vyplácet. Pokud se klient dožije vyššího věku než je věk odchodu do důchodu + 20 let, nebude mu za tyto roky již z druhého pilíře vypláceno nic.³⁶

Od třetího pilíře se tedy způsob vyplácení liší v tom, že se nedá zažádat o jednorázové vyrovnání, které by šlo použít na pokrytí nákladů při jednorázových investic (např. nákup nemovitosti, automobilu, rekonstrukce, atd.). Pokud se účastník nedožije odchodu do důchodu, podléhají naspořené prostředky dědickému

³⁵ TŮMA, Ondřej. *Analýza: Druhý pilíř a OSVČ. Kdy se vyplatí důchodové spoření? A jak na něj?* [online]. Peníze.cz. 9. května 2013 [cit. 2014-06-10]. Dostupné z: <<http://www.penezce.cz/duchodove-sporeni/254320-analyza-druhy-pilir-a-osvc-kdy-se-vyplati-duchodove-sporeni-a-jak-na-nej>>

³⁶ SYROVÝ, Petr. *Jak si spořit na důchod: zorientujte se v důchodové reformě*. Praha: Grada. 2012. 152 s. Finance (Grada). ISBN 978-80-247-4479-7, str. 107

řízení a to jak 2% naspořena klientem, tak 3% vyvedená z průběžného systému a jejich zhodnocení.

4.2.4 Vstoupit či nevstoupit

Před vstupem do druhého pilíře by měl každý zvážit všechna možná rizika a výhody plynoucí z tohoto produktu, jelikož se jedná o plánování na několik desítek let dopředu nikoliv na 5 – 10 let, jak je tomu u jiných nedůchodových investičních produktů. I druhý pilíř má, jako každý jiný investičně spořicí produkt, svá nezanedbatelná rizika, mezi něž patří rizika tržní, demografická a především politická.

- (a) **Tržní rizika:** Jelikož mají penzijní společnosti alokovány své finanční prostředky na finančních trzích v nástrojích jako jsou akcie a dluhopisy, které podléhají vývoji na trhu, jejich hodnota se může změnami na trhu (změnami akciových kurzů, úrokových sazeb, měnových kurzů, cen komodit, atd.) snížit. Trh už však ve světě funguje několik desetiletí a lidé zodpovědní za investování společností s ním mají dlouholeté zkušenosti. Mohou vývoje na světových trzích předpokládat a přizpůsobit jím své investice. Stát také snižuje možná tržní rizika tím, že v různých fondech omezuje možnosti investic a tím se snaží vyvarovat ztrát na majetcích klientů. Sami účastníci se také mohou podílet na snížení potenciálních rizik trhu tím, že je jim umožněno v průběhu pojištění volně přecházet mezi investičními strategiemi z dynamických do konzervativních a naopak.
- (b) **Demografická rizika:** I když by měl druhý pilíř primárně řešit právě demografická rizika, paradoxně ho toto riziko také ovlivňuje, i když ne do takové míry jako pilíř první. S postupným prodlužováním průměrného věku dožití je možnost, že se nadále bude prodlužovat věk odchodu do důchodu. Na peníze z druhého pilíře se tedy klient bude muset počkat ještě o něco déle. Pokud si pro výplatu důchodu poté vybere doživotní rentu, může počítat s nižším měsíčním důchodem. Jelikož se jeho výše přímo odvíjí

od průměrného věku dožití obyvatel ČR v té době. Tím, že se tento věk prodlužuje, za několik desetiletí může být normální, že se člověk dožije 90 let. Nabízí se také možnost, že stát bude muset z tohoto důvodu zvednout odvody do prvního pilíře, zaměstnanci se tak ještě o něco zvednou náklady na důchodové pojištění, které pro něj mohou znamenat finanční problém. Jelikož z druhého pilíře nejde vystoupit, bude se muset na úkor spoření na důchod účastník finančně uskromnit někde jinde.

- (c) **Politická rizika:** Tyto rizika představují asi největšího strašáka druhého pilíře. Jelikož nikdo neví, jak bude systém po reformě fungovat a jaký politický názor bude převládat, dají se čekat malé i rozsáhlé změny druhého pilíře. Stát může dle svého uvážení měnit např. spektrum dostupných investic, výši procenta vyváděného z prvního pilíře, zavést povinnost vstupu do druhého pilíře či jej může úplně zrušit. Ti, co se rozhodují pro vstup nyní a mají před sebou několik desítek let spoření, musí s takovými možnostmi počítat. Nikdo nemůže vědět, co se v takto dlouhodobém horizontu stane. Na příkladu Slovenska můžeme vidět, jak se druhý pilíř po zavedení změnil. Přistoupilo se zde na snížení odváděného procenta z průběžného systému z 9% na 4% a také se zrušila povinná účast.³⁷ V Maďarsku dokonce vláda přistoupila na zrušení celého druhého pilíře. Jak vypadá situace okolo druhého pilíře v České republice, se bude tato práce dále podrobněji zabývat.

Zváží-li potenciální účastník řádně všechna možná rizika popsaná výše, zbývá ještě vyhodnotit, zda mu s jeho příjmem a dobou pojištění bude systém prospěšný. Jak již bylo zmíněno, produkt je obecně výnosnější pro lidi s vyššími výdělky a též pro ty, co začnou spořit již zmlada. Vždy je potřeba počítat s tím, že vstupem do třetího pilíře klesá důchod z pilíře průběžného, a to následovně. Při výpočtu důchodu z prvního pilíře se bude snižovat procentní výměra důchodu za každý rok účasti na

³⁷ *Důchodová reforma*. 9. června 2014. Online video. Události, komentáře. Česká televize. Praha. Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1096898594-udalosti-komentare/214411000370609/obsah/331822-duchodova-reforma>>

důchodovém spoření o 0,3 %, tedy z původních 1,5 % za každý rok pojištění na 1,2 %.³⁸ Čím delší dobu strávíme ve druhém pilíři, tím nižší důchod z prvního budeme dostávat. Následující tabulka ukazuje, o kolik se dá očekávat zvýšení důchodu při účasti v druhém pilíři (příčemž kalkulovaný výnos odpovídá dynamické strategii pro dlouhé investice, pro investice pod 15 let vyvážené strategii, investici pod 5 let konzervativní strategii; do porovnání se nezapočítávají další 2%, která si účastník přispívá sám).

Dnešní věk	Příjem			
	10 000	20 000	30 000	50 000
20 let	+ 179 Kč	+ 1 256 Kč	+ 2453 Kč	+ 5 154 Kč
30 let	+ 169 Kč	+ 392 Kč	+1 052 Kč	+2 620 Kč
40 let	- 215 Kč	+ 74 Kč	+ 432 Kč	+1 320 Kč
50 let	- 178 Kč	+ 76 Kč	+ 64 Kč	+ 438 Kč
60 let	- 45 Kč	- 33 Kč	- 22 Kč	+ 28 Kč

Tabulka č. 11 – Zvýšení důchodu při účasti v druhém pilíři³⁹

Je patrné, že lidé s nízkým příjmem na druhém pilíři buď prodělají, anebo nevydělají tolik, aby kvůli tomu podstupovali hrozící rizika. Druhý pilíř se účastníkovi vyplatí až od měsíčního výdělku nad 30 000 Kč a se spořením nejméně třicet let. U osob s vyššími příjmy je potom na snaze zvážit, jestli neexistuje výhodnější finanční produkt pro spoření na stáří, který by jim stejně, nebo dokonce lépe zhodnotil jejich finanční prostředky (v podobě 2% z hrubé mzdy) než důchodové spoření. Mohly by si naspořené prostředky vybrat dle svého uvážení a navíc by ještě nepřišli o část průběžného důchodu. Tuto spekulaci znázorňuje následující tabulka.

³⁸ Poradna - důchodová reforma: *Jak se účastníkovi z II. pilíře sníží důchod z I. pilíře?* Kurzy.cz [cit. 2014-06-10]. Dostupné z: <<http://www.kurzy.cz/faq/jak-se-ucastnikovi-ii-pilire-snizi-duchod-pilire/>>

³⁹ SYROVÝ, Petr. *Jak si spořit na důchod: zorientujte se v důchodové reformě*. Praha: Grada. 2012. 152 s. Finance (Grada). ISBN 978-80-247-4479-7, str. 115

Člověk s platem 100 000 Kč hrubého		
	Důchod při účasti jen v I. (státním) pilíři	Důchod při účasti i ve II. pilíři
Hrubá měsíční mzda	100 000	100 000
Výnos fondu p.a.		2,50 %
Státní důchod	25 663	22 575
Fondová složka (3 %)	0	4453
Důchod z veřejného pojištění	25 663	27 028
Fondová složka (2 %)	0	2969
Důchod celkem	25 663	29 997
Vlastní úspory (2 % ze mzdy)	1 070 210	
Měsíční výběr z úspor	4459	
Důchod včetně úspor	30 122	29 997

Tabulka č. 12 – Výše důchodů při účasti ve druhém pilíři vs. při neúčasti a jiném typu investování⁴⁰

4.2.5 Aktuální situace okolo druhého pilíře v ČR

V současné době se v České republice řeší problém s druhým pilířem, který zavedla předchozí vláda a ta současná hlásá, že se ho chystá zrušit. Druhý pilíř byl uzákoněn k 1.1.2013 pravicovou vládou Petra Nečase. Už v té době se opoziční ČSSD nechala slyšet, že pokud bude u moci, tento pilíř okamžitě zruší. Hlavním důvodem nespokojenosti se třetím pilířem je nedostatečná účast. Za první půlrok od zavedení se předpokládalo, že do pilíře vstoupí až 0,5 milionu účastníků. Tyto předpoklady se však absolutně nenaplnily. Ke konci roku 2013, tedy rok po důchodové reformě, hlásily fondy jen necelých 82 000 účastníků.⁴¹ Tento enormní nezájem byl primárně způsoben negativní kampaní ze strany levicových stran v čele s ČSSD i odborových svazů sdružující zaměstnance, který vedl k jeho bojkotu ze strany občanů. Co vadí levicovým stranám na druhém pilíři, je jasné. Obecně se tyto strany staví proti tržnímu mechanismu a investičním rizikům. Také jim nevyhovuje, že kvůli odsunu 3% z průběžného systému, ztrácí státní rozpočet část prostředků, které potřebuje rozdělovat na důchody vyplácené právě teď. I když je zájem o druhý pilíř mizivý, bylo do něj zatím vyvedeno přibližně 210 milionů Kč, což pro první pilíř není

⁴⁰ SVOBODA, Jakub. *Na druhém pilíři nevydělají ani bohatí, zisk budou mít jen fondy* [online]. Novinky.cz: Ekonomika. 11. listopadu 2012 [cit. 2014-06-10]. Dostupné z: <<http://www.novinky.cz/ekonomika/284345-na-druhem-piliri-nevydelaji-ani-bohati-zisk-budou-mit-jen-fondy.html>>

⁴¹ ASOCIACE PENZIJNICH FONDU ČR. *Ekonomické ukazatele penzijních fondů APF ČR za rok 2000 – 2014* [online]. Apfcr.cz [cit. 2014-06-10]. Dostupné z <<http://www.apfcr.cz/cs/vybrane-ekonomicke-ukazatele/>>

zanedbatelná částka, a pokud by se měl druhý pilíř rozhýbat, bylo by to ještě daleko více.⁴²

Vláda premiéra Nečase se ještě pře svým pádem pokusila o resuscitaci svého zjevně nefungujícího druhého pilíře, návrhy se jí však již nepodařilo stihnout projednat. Úpravy, které měly zatraktivnit důchodové spoření, byly následující:

- (a) znovuotevření pilíře pro nové účastníky ve věku mezi 35 až 40 lety, a to do konce roku 2014;
- (b) možnost vystoupení z pilíře po pěti letech spoření, bez možnosti opětovného vstupu;
- (c) zrušení 35 leté podmínky přispívání do důchodového pojištění, kdy by nově stačilo pouze dosažení důchodového věku;
- (d) nová možnost pro dědice po účastnících druhého pilíře zvolit si možnost výplaty naspořených peněz – výplata v hotovosti či převedení prostředků do vlastního druhého pilíře dědice;
- (e) možnost sjednání výplaty důchodu na 15 let.

ČSSD od samého zavedení druhého pilíře důchodové reformy veřejně deklarovala, že pokud vyhraje volby a bude sestavovat vládu, tak se zasadí o jeho zrušení. K tomu se také zavázali koaliční partneři v koaliční smlouvě poté, co ČSSD volby vyhrála. Proto také Michaela Marsková-Tominová, nová ministryně práce a sociálních věcí, ihned po nástupu do funkce oznámila, že udělá vše proto, aby od 1.1.2016 již nebylo možné do druhého pilíře posílat peníze. Za účelem vyřešení problému druhého pilíře byla premiérem Sobotkou sestavena odborná komise sestávající jak z členů politických stran celého politického spektra, tak z odborníků. Tato komise má za úkol přijít na možnosti nejvýhodnějšího ukončení druhého pilíře a předložit tento návrh vládě. Dále má vyřešit potřebnou valorizaci důchodů, navrhnout nové realistické stanovení věku pro odchod do důchodu a předložit možnosti pro posílnění třetího pilíře.

⁴² ZÁMEČNÍK, Petr. *Jak skončí druhý pilíř* [online]. Investujeme.cz. 13. února 2014 [cit. 2014-06-15]. Dostupné z: <<http://www.investujeme.cz/jak-skonci-druhy-pilir/>>

Zachování druhého pilíře

Pokud by se vláda rozhodla pro zachování druhého pilíře, muselo by se vynaložit veliké úsilí pro jeho záchranu a nevyhnulo by se tak rozsáhlejším změnám. Jednou z těchto změn by mohlo být uzákonění povinného vstupu s možností požádání o vyjmutí osoby z této povinnosti. Tento názor zastává i bývalý slovenský ministr financí, který má již s fungováním slovenského druhého pilíře zkušenosti.⁴³ Dalšími nutnými kroky při zachování druhého pilíře by byla očišťující a osvětňá kampaň, jejíž absence při prvotním zavedení druhého pilíře přispěla k jeho nepopularitě. Jak říká předseda Asociace penzijních společností Vladimír Bezděk: „Jako hlavní příčinu malého zájmu občanů ale vidím především nedostatečnou osvětovou a informační kampaň ze strany minulé vlády. Ta sice reformu odstartovala, ale nechala okolo ní informační vakuum, takže pro opozici bylo mnohem jednodušší proti reformě vystupovat. Vládě chyběl propracovaný systém, jak lidem vysvětlit potřebu důchodové reformy.“⁴⁴

Zrušení druhého pilíře

Prozatím se ale situace jeví tak, že bude druhý pilíř zrušen. Jeho zrušení však zůstává oříškem, který se snaží rozlousknout právě ustanovená komise. Z jejich posledního jednání vplynuly dvě možné varianty zrušení – zakonzervování produktu či jeho překlopení do třetího pilíře, jak uvedla poslankyně politického hnutí ANO, Martina Maxová.⁴⁵ V každém případě, jak potvrdila vláda, se klienti nemusí bát, že o své naspořené prostředky přijdou. Je potřeba pouze najít nejlepší řešení, jak účastníkům tyto prostředky vrátit a nepoškodit tím stát, účastníka, ani penzijní společnosti.

Zakonzervování důchodového spoření

Takzvaným zakonzervováním druhého pilíře se rozumí ponechání tohoto produktu pro již zúčastněné, ale zamezení vstupu nových účastníků. Otázkou ale je, kdo bude chtít takovýto produkt obhospodařovat.

⁴³ *Důchodová reforma*. 9. června 2014. Online video. Události, komentáře. Česká televize. Praha. Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1096898594-udalosti-komentare/214411000370609/obsah/331822- Duchodova-reforma>>

⁴⁴ TŮMA, Ondřej. *Konec druhého pilíře? Nic není jisté!* [online]. Peníze.cz. 25. února 2014 [cit. 2014-06-15]. Dostupné z: <<http://www.penize.cz/duchodove-sporeni/281848-konec-druheho-pilire-nic-neni-jiste!>>

⁴⁵ *Důchodová reforma*. 9. června 2014. Online video. Události, komentáře. Česká televize. Praha. Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1096898594-udalosti-komentare/214411000370609/obsah/331822- Duchodova-reforma>>

Účastníků je v něm málo, žádní noví přicházejí a nízký kapitál v těchto fondech neumožní společnostem provádět rozsáhlejší investice. Pro společnosti bude náročné dodržet přislíbené zhodnocení. Dalším problémem je také, že podle zákona musí penzijní společnosti do konce roku 2014 získat do svých fondů minimálně 50 000 účastníků druhého pilíře. Pokud se takto nestane, může jim Národní banka přikázat převod klientů do jiné společnosti. V zákoně však není konkrétně stanoveno, k jakým krokům musí Národní banka přistoupit. Jelikož tuto hranici bohužel zatím nesplňuje ani jedna ze společností, bude zajímavé, jak se na konci roku 2014 Národní banka k tomuto problému postaví.

Překlopení do třetího pilíře

Překlopením do třetího pilíře se myslí převedení kapitálu sestávajícího z 2% příspěvků účastníka do účastnickova třetího pilíře. Tento postup má ale spoustu problémů, na které naráží a které se budou muset před jeho případnou aplikací vyřešit. Tyto otázky mohou posloužit jako námět k dalším studiím.

- (a) Převedou se s účastnickovými naspořenými 2% i 3% z průběžného systému?
- (b) Co když má účastník transformovaný fond, bude si moci nechat převést prostředky na něj, nebo bude muset přestoupit do fondu účastnického?
- (c) Co když účastník vůbec žádný fond nemá?
- (d) Co když účastník nebude s překlopením souhlasit. Zakládal si přece jen pilíř druhý, nikoliv třetí?

Pokud dojde ke zrušení druhého pilíře, musí se vláda připravit na fakt, že na něj budou jak ze stran penzijních společností, tak ze stran klientů podány žaloby. Penzijní společnosti vynaložily nemalý obnos na zajištění rozjezdu druhého pilíře a prvotní investice provedly s vidinou dlouhodobého investování. Zrušením druhého pilíře budou společnosti tratit a dá se očekávat, že budou po státu požadovat odškodné, jako tomu bylo třeba u zkrachovalého projektu sKaret, kdy

Česká spořitelna žádá po státu odškodné 204 milionů korun za ušlý zisk.⁴⁶ Ze strany klientů se žaloby nečekají, ale může k nim samozřejmě dojít. Klienti vstupovali do druhého pilíře se záměrem dlouhodobého zhodnocování jejich majetku a podle toho také volili investiční strategie. Kdyby tušili, že bude produkt do tří let zrušen, asi by se rozhodovali jinak a své peníze by uložili na místo, kde by byla potenciální možnost lepšího zhodnocení vyšší. Ze strany účastníků se tedy také může jednat o ušlý zisk. Ministryně práce a sociálních věcí Michela Marksová-Tominová ani poslankyně politického hnutí ANO Martina Maxová s arbitrážemi a žalobami nepočítají. Zdůrazňují, že sociální demokracie vždy prohlašovala, že pokud se dostane k moci, druhý pilíř zruší a tento fakt měli vzít jak občané, tak penzijní společnosti v potaz.⁴⁷

Podle posledních zpráv se ministr financí Andrej Babiš začal stavět proti zrušení druhého pilíře. Na začátku června 2014 uvedl pro Českou televizi: „Mluví se stále o důchodové reformě a asi byla škoda, že se ruší ten druhý pilíř. Uvidíme, jestli to v rámci koalice ještě nezvedneme. Ta udržitelnost důchodů je problematická a neumím si představit, kdo teď vytvoří nějakou smysluplnou důchodovou reformu.“⁴⁸ Ministr Andrej Babiš připouští, že přistoupení na rušení pilíře byl chybný krok: „My jsme ještě političtí amatéři a asi jsme nedomysleli ty důsledky, ale museli jsme vytvořit nějakou vládu. Udělali jsme ten kompromis, ale s odstupem času to vidím špatně.“⁴⁹ Nyní záleží na ČSSD, jak na tento názorový obrat ministra financí zareaguje. Po založení odborné komise za účelem zrušení druhého pilíře, se však ustoupení od tohoto kroku ze strany ČSSD nedá předpokládat.

5. NEZÁVISLÝ PRŮZKUM

Pro účely této práce byl proveden nezávislý průzkum. Jedná se spíše o sondu do využitelnosti produktů důchodového pojištění určitými sociálními skupinami s rozlišnou výší příjmů. Jelikož byl průzkum proveden na omezeném počtu

⁴⁶ TŮMA, Ondřej. *Konec druhého pilíře? Nic není jisté!* [online]. Peníze.cz. 25. února 2014 [cit. 2014-06-15]. Dostupné z: <<http://www.penize.cz/duchodove-sporeni/281848-konec-druheho-pilire-nic-neni-jiste!>>

⁴⁷ *Důchodová reforma*. 9. června 2014. Online video. Události, komentáře. Česká televize. Praha. Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1096898594-udalosti-komentare/214411000370609/obsah/331822-duchodova-reforma>>

⁴⁸ *Rušit druhý pilíř i hospitalizační poplatek byla chyba, přiznal Babiš* [online]. Česká televize: ČT24: Ekonomika. 2. června 2014 [cit. 2014-06-15]. Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/275372-rusit-druhy-pilir-i-hospitalizacni-poplatek-byla-chyba-priznal-babis/>>

⁴⁹ LAZAREVIČ, Arsen. *Babiš: Druhý pilíř jsme rušit neměli* [online]. Měsíc.cz. 3. června 2014 [cit. 2014-06-15]. Dostupné z: <<http://www.mesec.cz/aktuality/babis-druhy-pilir-jsme-rusit-nemeli-je-to-skoda/>>

respondentů – 10 osob z každé ze tří skupin, jedná se pouze o průzkum orientační. Porovnávala jsem odpovědi respondentů ze tří předem určených skupin A (zaměstnanci celosvětové renomované advokátní kanceláře s měsíčním příjmem nad 100 000 Kč), B (státní zaměstnanci Ministerstva průmyslu a obchodních věcí s měsíčním příjmem okolo 20 000 Kč) a C (stálí návštěvníci nejmenovaného periferního pražského restauračního zařízení v době průzkumu bez zaměstnání nebo se zaměstnáním s měsíčním příjmem do 20 000 Kč).

Z průzkumu vyplývá, že většinu lidí zajímá, jak bude vypadat jejich finanční situace ve stáří, ne všichni už se ale snaží tuto situaci ovlivnit svým přičiněním. Především respondenti ze skupiny C se spoléhají na slibovaný důchod z prvního pilíře a nemají velké povědomí, že by jim tento důchod nemusel stačit k zajištění vyhovující životní úrovně. U skupiny C panuje obecný nezájem o spoření na důchod a z toho také vyplývá neznalost důchodového systému, ani jeho současných problémů. Ani jeden z respondentů skupiny C není účastníkem druhého pilíře a právě tomuto okruhu lidí by mohla pomoci jeho povinná účast. Tím by byli přinuceni nad problémem uvažovat a převzali by tak na sebe alespoň částečnou zodpovědnost nad svojí finanční situací ve stáří.

Z respondentů skupiny B také nikdo není účastníkem druhého pilíře, zato se většina účastní pilíře třetího. Tento zájem je u skupiny lidí s příjmy okolo 20 000 Kč očekávaný, jelikož pro ně představuje možnost vyšší úspory díky státním příspěvkům. Vyhovuje jim také spíše konzervativnější styl investování, protože se více bojí o své prostředky, které i přes nižší příjem dokázali naspořit. Další motivací pro účast ve třetím pilíři je pro skupinu B i možnost čerpání příspěvku zaměstnavatele jako zaměstnaneckého bonusu. U této zkoumané skupiny je překvapivá nízká znalost pilířů penzijního systému. Někteří respondenti dokonce na otázku, zda se účastní třetího pilíře, odpověděli záporně a poté uvedli, že využívají produkt penzijního připojištění či doplňkového důchodového spoření.

Ve třetí skupině A se podle očekávání objevilo několik účastníků druhého pilíře, což potvrzuje, že pro osoby s vyšším příjmem je tento pilíř atraktivnější než pro lidi s příjmem nižším. Všichni účastníci druhého pilíře z této skupiny se shodli, že nesouhlasí s plánovaným rušením tohoto produktu. Obecně se o této skupině dá prohlásit, že má dostatek finančních prostředků k řešení svého budoucího finanční

zajištění a především je spoření v jejich stávající finanční situaci nezatěžuje. Z tohoto důvodu je skupina A schopna investovat i do dalších forem spoření a pojistit si tak budoucí vysoký životní standard v důchodovém věku. Těmito formami spoření jsou především životní pojistky, investiční produkty a investice do nemovitostí a pozemků.

Závěr

Pojištění je jeden z nenahraditelných finančních produktů poskytující finanční zajištění při nečekaných výdajích způsobených nahodilými situacemi, které jsou dopředu nepředvídatelné. Jedno z takovýchto druhů pojištění je i pojištění důchodové, to však poskytuje finanční zajištění pro událost, která se s největší pravděpodobností stane – pracovní neschopnost způsobenou pokročilým věkem.

V České republice funguje důchodové pojištění již několik desítek let a je primárně založené na takzvaném prvním průběžném pilíři. Tento pilíř však díky demografickým změnám nedokáže sám pokrýt veškeré náklady na výplatu důchodů. Z toho důvodu jsou státem zaváděny další doplňkové pilíře, které mají s financováním pomoci a které podněcují občany k převzetí zodpovědnosti za svou budoucí finanční situaci. A to především proto, že jim stát v budoucnu již nebude sám schopen zajistit dostatek financí pro udržení výše životního standardu, na který byli zvyklí před odchodem do důchodu.

Třetí pilíř důchodového systému funguje v České republice již od roku 1994. Je to produkt populární a tudíž vysoce využívaný. Takto silný pilíř, ve kterém si spoří skoro 5 miliónů občanů ČR, by se měl do budoucna podporovat, jelikož se stal pro občany za léta fungování důvěryhodný a dá se tedy počítat s tím, že nebude klesat jeho míra využívání. Tento pilíř je díky státním příspěvkům nejvýhodnějším produktem pro osoby s nižší a průměrným příjmem, které nemají dostatečné finanční prostředky pro jiné typy investic a bez státního příspěvku by si nikdy nebyly schopny naspořit takový kapitál, jaký jim umožňuje naspořit právě třetí pilíř.

Nově byl v České republice zaveden pilíř druhý. Od svého zavedení se však potýká s problémem nedostatečného využívání ze strany občanů, a to jak díky jeho bojkotu některými vládními stranami, tak kvůli zanedbané informační kampani. Tento produkt je výhodný spíše pro občany s vyššími příjmy, a proto také nikdy nemůže dosáhnout takové míry využití, jako pilíř třetí. Kvůli malému počtu účastníků tohoto pilíře, se nyní uvažuje o jeho zrušení.

Na provedeném průzkumu bylo potvrzeno výše zmíněné využívání produktů důchodového pojištění. Třetí pilíř je vysoce atraktivní produkt napříč sociálními skupinami s rozdílnou výší měsíčních příjmů. Naproti tomu u pilíře druhého byla

prokázána skutečnost, že je využíván především lidmi s vyššími příjmy, a to pouze okrajově. Navíc bylo shledáno, že velké množství lidí má velice omezené znalosti z oblasti důchodového systému. Tato nedostatečná informovanost veřejnosti vede k nepochopení nutnosti reformy důchodového systému a zapříčiňuje nezáměr o nově zaváděné produkty. Toto zjištění tak podtrhuje důvod, který stál za napsáním této práce. Edukace široké veřejnosti v oblasti důchodového pojištění je nutná jak pro rozložení odpovědnosti za finanční situaci ve stáří mezi občana a stát tak k zajištění většího zájmu o prostředky k tomu určené.

Dodatek

Údaje uvedené v této bakalářské práci jsou aktuální k datu 20. června 2014, v době čtení se některé informace mohly změnit, a proto autorka nenesse odpovědnost za aktuálnost údajů.

Seznam použité literatury

1. Knižní publikace

- DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 3. vyd. - přeprac. Praha: Ekopress. 2009. 224 s. Osobní a rodinné finance. ISBN 978-80-86929-51-4
- HRADEC, Milan, ZÁRYBNICKÁ, Jana, KŘIVOHLÁVEK, Václav. *Pojištění a pojišťovnictví*. Praha: Vysoká škola finanční a správní. 2009. 216 s. ISBN 978-80-86754-48-0
- RUBEŠ, Lukáš. *Doplňkové penzijní spoření a důchodové spoření: pro finanční poradce, zaměstnavatele a budoucí důchodce*. Úvaly: Systemia. 2013. 137 s. ISBN 978-802-6038-92
- RYS, Vladimír. *Česká sociální reforma: (sociologická studie)*. Praha: Karolinum. 2003. 170 s. ISBN 80-246-0588-0
- RYTÍŘOVÁ, Lucie. *Důchodový systém v České republice*. Olomouc: ANAG. 2013. 115 s. Práce, mzdy, pojištění. ISBN 978-80-7263-821-5
- SYROVÝ, Petr. *Jak si spořit na důchod: zorientujte se v důchodové reformě*. Praha: Grada. 2012. 152 s. Finance (Grada). ISBN 978-80-247-4479-7
- SYROVÝ, Petr. *Osobní a rodinné finance: (sociologická studie)*. Praha: Grada. 2003. 171 s. ISBN 80-247-0478-1
- TYL, Tomáš. *10 způsobů, jak se (ne)nechat připravit o peníze*. Praha: Grada. 2013. 222 s. Osobní a rodinné finance. ISBN 978-80-247-4467-4
- *Důchodové a penzijní spoření: zákon o důchodovém spoření, zákon o doplňkovém penzijním spoření, zákon o penzijním připojištění se státním příspěvkem, zákon o činnosti institucí zaměstnavatele penzijního pojištění, prováděcí vyhlášky*. Ostrava: Sagit. 2012. sv. ÚZ. ISBN 978-80-7208-931-4

2. Internetové zdroje

- ASOCIACE PENZIJNÍCH FONDŮ ČR. *Počet účastníků penzijního připojištění* [online]. Investia.cz. [cit. 2014-06-02]. Dostupné z: <<http://www.investia.cz/pocet-ucastniku-penzijniho-pripojisti>>
- ASOCIACE PENZIJNÍCH FONDŮ ČR. *Ekonomické ukazatele penzijních fondů APF ČR za rok 2000 – 2014* [online]. Apfcr.cz [cit. 2014-06-02]. Dostupné z <<http://www.apfcr.cz/cs/vybrane-ekonomicke-ukazatele/>>
- BUČKOVÁ, Veronika. *Jakým tržním rizikům jsou banky vystaveny?* [online]. Finance.cz. 6. října 2010 [cit. 2014-06-03]. Dostupné z: <<http://www.finance.cz/zpravy/finance/282763-jakym-trznim-rizikum-jsou-banky-vystaveny/>>
- ČTK. *Pouze 11 z 25 účastnických fondů loni překonalo inflaci*. [online]. Deník.cz. 12. února 2014 [cit. 2014-06-05]. Dostupné z: <<http://www.denik.cz/ekonomika/pouze-11-z-25-ucastnickych-fondu-loni-prekonalo-inflaci-20140212.html>>

- DUSOVÁ, Veronika. *Kdo přebere klientské portfolio Raiffeisen penzijní společnosti?* [online]. Finparáda. 5. března 2014 [cit. 2014-06-05]. Dostupné z: <<http://www.finparada.cz/1879-Kdo-prebere-klientske-portfolio-Raiffeisen-penzijni-spolecnosti.aspx>>
- EVROPSKÁ KOMISE. *Stárnoucí Evropa? Skutečnost, na kterou je třeba se připravit* [online]. 15. května 2012 [cit. 2014-05-28]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/news/economy/120515_cs.htm>
- FEHIMOVIČ, Nadja. *Důchodové systémy v Evropě* [online]. Finance.cz. 2. listopadu 2004 [cit. 2014-05-20]. Dostupné z: <<http://www.finance.cz/zpravy/finance/42149-duchodove-systemy-v-evrope/>>
- HOVORKA, Jiří. *Změňte starou smlouvu penzijního připojištění na novou a udělejte z 30 korun tisíce* [online]. Měšec.cz. 6. května 2011 [cit. 2014-05-20]. Dostupné z: <<http://www.mesec.cz/clanky/zmente-starou-smlouvu-penzijniho-pripojisteni-na-novou/>>
- HOVORKA, Jiří. *Výnosy penzijních fondů: Novácci vystřelili nad 10 %* [online]. Aktuálně.cz. 11. prosince 2013 [cit. 2014-06-05]. Dostupné z: <<http://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/vynosy-penzijnich-fondu-novacci-vystrelili-nad-10/r~58b20d04623d11e380120025900fea04/>>
- LAZAREVIČ, Arsen. *Babiš: Druhý pilíř jsme rušit neměli* [online]. Měšec.cz. 3. června 2014 [cit. 2014-06-15]. Dostupné z: <<http://www.mesec.cz/aktuality/babis-druhy-pilir-jsme-rusit-nemeli-je-to-skoda/>>
- LAZAREVIČ, Arsen. *Jak si odečíst životní pojištění a penzijní připojištění z daní?* [online]. Měšec.cz. 24. ledna 2014 [cit. 2014-06-02]. Dostupné z: <<http://www.mesec.cz/aktuality/jak-si-odecist-zivotni-pojisteni-a-penzijni-pripojisteni-z-dani/>>
- KARLÍK, Martin. *Raiffeisen přestane v České republice poskytovat penzijní připojištění* [online]. Rozhlas.cz: Ekonomika. 4. března 2014 [cit. 2014-06-05]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/zpravy/domaciekonomika/_zprava/raiffeisen-prestane-v-ceske-republice-poskytovat-penzijni-pripojisteni--1322914>
- KOUTNÝ, Petr. *Penzijní reforma chytá druhý dech*. In: Deník: Příloha Moje peníze: Spoření na stáří. 10. února 2014. s. 53
- MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Státní příspěvek a jeho změna* [online]. [cit. 2014-05-25]. Dostupné z: <<http://duchodovareforma.mpsv.cz/cs/80>>
- MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Vývoj starobního důchodu v 1993 - 2011* [online]. Finance.cz. 27. srpna 2013 [cit. 2014-06-03]. Dostupné z: <<http://www.finance.cz/duchody-a-davky/duchody-v-cislech/vyvoj-starobnich-duchodu/>>
- MORÁVEK, Daniel. *Vyplatí se OSVČ vstup do druhého pilíře? Spočítali jsme za vás* [online]. Podnikatel.cz. 8. března 2013 [cit. 2014-06-08]. Dostupné z: <<http://www.podnikatel.cz/clanky/vyplati-se-osvc-vstup-do-druheho-pilire-spocitali-jsme-za-vas/>>

- SOVOVÁ, Eva. *V Česku je už téměř 300 předdůchodců. A zájem narůstá* [online]. Idnes.cz: Finance. 21. března 2014 [cit. 2014-06-03]. Dostupné z: <http://finance.idnes.cz/co-je-predduchod-a-jak-o-nej-zadat-day-penze.aspx?c=A140319_162502_penze_sov>
- SVOBODA, Jakub. *Na druhém pilíři nevydělají ani bohatí, zisk budou mít jen fondy* [online]. Novinky.cz: Ekonomika. 11. listopadu 2012 [cit. 2014-06-10]. Dostupné z: <<http://www.novinky.cz/ekonomika/284345-na-druhem-piliri-nevydelaji-ani-bohati-zisk-budou-mit-jen-fondy.html>>
- SVOBODA, Martin. *Doplňkové penzijní spoření (III. pilíř - dříve penzijní připojištění)*. [online]. RFPplus.cz. [cit. 2014-06-10]. Dostupné z: <http://www.rfpplus.cz/rodinne_finance/financni_produkty/penzijni_sporeni.php>
- TŮMA, Ondřej. *Analýza: Druhý pilíř a OSVČ. Kdy se vyplatí důchodové spoření? A jak na něj?* [online]. Peníze.cz. 9. května 2013 [cit. 2014-06-10]. Dostupné z: <<http://www.penize.cz/duchodove-sporeni/254320-analyza-druhy-pilir-a-osvc-kdy-se-vyplati-duchodove-sporeni-a-jak-na-nej>>
- TŮMA, Ondřej. *Druhý pilíř nezatrácujte. Má výhody i ve srovnání s podílovými fondy*. [online]. Peníze.cz. 13. prosince 2012 [cit. 2014-06-11]. Dostupné z: <<http://www.penize.cz/zajisteni-na-duchod/246792-druhy-pilir-nezatracujte-ma-vyhody-i-ve-srovnani-s-podilovymi-fondy>>
- TŮMA, Ondřej. *Konec druhého pilíře? Nic není jisté!* [online]. Peníze.cz. 25. února 2014 [cit. 2014-06-15]. Dostupné z: <<http://www.penize.cz/duchodove-sporeni/281848-konec-druheho-pilire-nic-neni-jiste!>>
- TŮMA, Ondřej. *Penzijní fondy překonaly inflaci. Co s nimi bude dál?* [online]. Peníze.cz. 29. května 2014 [cit. 2014-06-04]. Dostupné z: <<http://www.penize.cz/penzijni-pripojisti/286362-penzijni-fondy-prekonaly-inflaci-co-s-nimi-bude-dal>>
- TŮMA, Ondřej. *Zajištění na důchod 2014. Penzijní připojištění kraluje. A co dál?* [online]. Peníze.cz. 11. března 2014 [cit. 2014-06-05]. Dostupné z: <<http://www.penize.cz/penzijni-pripojisti/282443-zajisteni-na-duchod-2014-penzijni-pripojisti-kraluje-a-co-dal>>
- VEŘEJNÁ DATABÁZE ČSÚ. *Obyvatelstvo - vybrané ukazatele* [online]. [cit. 2014-05-28]. Dostupné z: <<http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?voa=tabulka&cislotab=1-1b&vo=null>>
- ZÁMEČNÍK, Petr. *Jak skončí druhý pilíř* [online]. Investujeme.cz. 13. února 2014 [cit. 2014-06-15]. Dostupné z: <<http://www.investujeme.cz/jak-skonci-druhy-pilir/>>
- *Jak funguje důchodový systém na Slovensku?* [online]. UžijSiDůchod.cz. 9. října 2012 [cit. 2014-06-10]. Dostupné z: <<http://www.uzijSIDuchod.cz/novinky/jak-funguje-duchodovy-system-na-slovensku/>>
- *Jednorázové vyrovnání a odbytné u penzijního připojištění* [online]. Finance.cz. [cit. 2014-05-28]. Dostupné z: <<http://www.finance.cz/duchody-a-davky/penzijni-pripojisti/abeceda-penzijniho-pripojisti/jednorazove-vyrovnani-a-odbytno-u-penzijniho-pripojisti/>>

- *Otázky a odpovědi k důchodovému spoření* [online]. Penzijní společnost České pojišťovny. [cit. 2014-06-08]. Dostupné z: <<http://www.pfcsp.cz/duchodove-sporeni/otazky-a-odpovedi-k-duchodovemu-sporeni.html#2pcommon>>
- *Penzijní fondy držely peníze raději na hotovosti, inflaci jich překonalo pár.* [online]. Měšec.cz. 11. února 2014 [cit. 2014-06-11]. Dostupné z: <<http://www.mesec.cz/clanky/penzijni-fondy-drzely-penize-radeji-na-hotovosti/>>
- *Penzijní společnosti* [online]. DůchodováReforma.cz. 23. května 2014 [cit. 2014-06-14]. Dostupné z: <<http://www.duchodovareforma.cz/penzijni-spolecnosti/>>
- *Poradna - důchodová reforma: Jak se účastníkovi z II. pilíře sníží důchod z I. pilíře?* Kurzy.cz [cit. 2014-06-10]. Dostupné z: <<http://www.kurzy.cz/faq/jak-se-ucastnikovi-ii-pilire-snizi-duchod-pilire/>>
- *Rušit druhý pilíř i hospitalizační poplatek byla chyba, přiznal Babiš* [online]. Česká televize: ČT24: Ekonomika. 2. června 2014 [cit. 2014-06-15]. Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/275372-rusit-druhy-pilir-i-hospitalizacni-poplatek-byla-chyba-priznal-babis/>>
- *Starobní důchod* [online]. Měšec.cz. [cit. 2014-05-28]. Dostupné z: <<http://www.mesec.cz/mzdy-a-duchod/duchody/pruvodce/starobni-duchod/>>
- *Výpočet předčasného důchodu* [online]. duchody-duchodci.cz. 14. února 2013 [cit. 2014-06-03]. Dostupné z: <<http://www.duchody-duchodci.cz/vypocet-predcasneho-duchodu.php>>
- *Základní údaje o Conseq důchodové penzijní společnosti, a. s.* [online]. Conseq.cz. [cit. 2014-06-03]. Dostupné z: <<https://www.conseq.cz/page.asp?page=394>>

3. Zákony

- Česko. *Zákon č. 582 ze dne 17. prosince 1991 o organizaci a provádění sociálního zabezpečení.* In: Sběrka zákonů České republiky. 1991. Částka 111
- Česko. *Zákon č. 42 ze dne 16. února 1994 o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením.* In: Sběrka zákonů České republiky. 1994. Částka 14
- Česko. *Zákon č. 155 ze dne 30. června 1995 o důchodovém pojištění.* In: Sběrka zákonů České republiky. 1995. Částka 41
- Česko. *Zákon č. 426 ze dne 28. prosince 2011 o důchodovém spoření.* In: Sběrka zákonů České republiky. 2011. Částka 149
- Česko. *Zákon č. 427 ze dne 28. prosince 2011 o doplňkovém penzijním spoření.* In: Sběrka zákonů České republiky. 2011. Částka 149
- Česko. *Zákon č. 397 ze dne 7. září 2012 o pojistném na důchodové spoření.* In: Sběrka zákonů České republiky. 2012. Částka 146

4. Videa

- *Důchodová reforma*. 9. června 2014. Online video. Události, komentáře. Česká televize. Praha. Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1096898594-udalosti-komentare/214411000370609/obsah/331822- Duchodova-reforma>>

Příloha č. 1 – Dotazník využívanosti produktů penzijního pojištění

Jste zaměstnaný? ANO – NE

Zkoumaná oblast: _____

1. Zajímá Vás, jaká bude Vaše finanční situace po nástupu do důchodu?

NE

ANO

2. Využíváte jiný spořicí produkt pro spoření finančních prostředků na stáří než povinný I. pilíř důchodového systému?

ANO

NE – pokud ne, myslíte si, že Vám bude důchod z I. pilíře stačit? ANO – NE

3. Účastníte se II. pilíře důchodového systému?

NE

ANO – pokud ano,

- uveďte krátce důvod, jaký Vás vedl k tomu vstoupit do II. pilíře
-

- kdyby byla možnost z II. pilíře vystoupit, vystoupili byste? ANO – NE

- co říkáte na návrh jeho zrušení
-

4. Účastníte se III. pilíře důchodového systému?

NE

ANO – pokud ano,

- produkt jaké penzijní společnosti využíváte? Proč jste si vybrali zrovna tuto penzijní společnost?
-

- využíváte starý dnes již nedostupný produkt penzijního připojištění? ANO – NE

- využíváte nový produkt doplňkového penzijního spoření? ANO-NE

- přestoupili jste na tento nový produkt z produktu starého? ANO -NE

- jakou jste zvolili ze 4 investičních strategií

- konzervativní fond (povinný)
- spořicí účastnický fond
- vyvážený fond
- dynamický fond

- jaká je výše vašeho měsíčního příspěvku? _____

- dostáváte příspěvky od zaměstnavatele? ANO – NE

- cca. od kdy tento spořicí produkt využíváte? _____

5. Využíváte ještě jiný spořicí produkt pro úsporu finančních prostředků na stáří?

NE

ANO – pokud ano, jaký? _____

- jaká je přibližná částka, kterou si za měsíc naspoříte? _____